

Učinkovitost reformi poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2005. do 2019. godine

Bogojević, Dajana

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:134764>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-08**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij (*Financijski menadžment*)

Dajana Bogojević

**UČINKOVITOST REFORMI POREZA NA DOHODAK U
REPUBLICI HRVATSKOJ U RAZDOBLJU OD 2005. DO 2019.
GODINE**

Diplomski rad

Osijek, 2021.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij (*Financijski menadžment*)

Dajana Bogojević

**UČINKOVITOST REFORMI POREZA NA DOHODAK U
REPUBLICI HRVATSKOJ U RAZDOBLJU OD 2005. DO 2019.
GODINE**

Diplomski rad

Kolegij: Komparativni porezni sustavi

JMBAG: 0010215020

e-mail: dbogojevic@efos.hr

Mentor: prof. dr. sc. Branimir Marković

Osijek, 2021.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Graduate Study (*Financial management*)

Dajana Bogojević

**EFFECTIVENESS OF INCOME TAX REFORMS IN THE
REPUBLIC OF CROATIA FROM 2005 TO 2019**

Graduate paper

Osijek, 2021

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Dajana Bogojević

JMBAG: 0010215020

OIB: 96178628844

e-mail za kontakt: dbogojevic68@gmail.com

Naziv studija: Diplomski studij Financijski menadžment

Naslov rada: Učinkovitost reformi poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2005. do 2019. godine

Mentor/mentorica diplomskog rada: prof.dr.sc. Branimir Marković

U Osijeku, 15.02.2021. godine

Potpis Dajana Bogojevic

Učinkovitost reformi poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2005. do 2019. godine

SAŽETAK

Porez na dohodak predstavlja izravni oblik poreza kojim su obuhvaćeni dohoci koje ostvaruju fizičke osobe. Porez na dohodak je jedan od najznačajnijih poreznih oblika hrvatskog poreznog sustava, čija se važnost ponajprije očituje u njegovoj djelotvornosti kao instrumenta fiskalne politike, ali i kao instrumenta redistribucijske i socijalne politike. Tematika oporezivanja dohotka fizičkih osoba je u Republici Hrvatskoj uređena prvenstveno Zakonom o porezu na dohodak i Pravilnikom o porezu na dohodak. Od 1994. godine, kada je na snagu stupio prvi hrvatski Zakon o porezu na dohodak, provedene su brojne izmjene i dopune Zakona te su doneseni i novi Zakoni o porezu na dohodak. Učestalim izmjenama poreznih propisa nastoje se umanjiti ključni nedostaci sustava oporezivanja dohotka, među kojima se osobito ističe visoka razina poreznog opterećenja, s ciljem izgradnje jednostavnog, socijalno pravednog i konkurentnog poreznog sustava. U ovom se radu analiziraju promjene u oporezivanju dohotka u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2005. do 2019. godine, te se analizira učinak istih na porezni teret kojeg snose obveznici poreza na dohodak od nesamostalnog rada u promatranom razdoblju.

Ključne riječi: porez na dohodak, Zakon o porezu na dohodak, porezne reforme, porezni teret, dohodak od nesamostalnog rada

Effectiveness of income tax reforms in the Republic of Croatia from 2005 to 2019

ABSTRACT

Income tax is a type of tax that is directly imposed on incomes generated by individuals. Income tax is one of the most important tax forms of the Croatian tax system, whose importance is primarily reflected in its effectiveness as an instrument of fiscal policy, but also as an instrument of redistribution and social policy. The issue of personal income taxation in the Republic of Croatia is primarily regulated by the Income Tax Act and the Income Tax Ordinance. Since 1994, when the first Croatian Income Tax Act came into force, numerous amendments have been made to the Income Tax Act and new Income Tax Acts have been adopted. Frequent changes in tax regulations seek to reduce the key shortcomings of the income tax system, especially the high level of the tax burden, with the aim of establishing a simple, socially just and competitive tax system. This paper analyzes the changes in income taxation in the Republic of Croatia in the period from 2005 to 2019 and their effect on the tax burden on employment income in the observed period.

Keywords: income tax, Income Tax Act, tax reforms, tax burden, employment income

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Metodologija rada	2
3. Teorijski pregled poreza na dohodak	3
3.1. Pojmovno određenje i povijesni razvoj poreza na dohodak	3
3.2. Karakteristike i oblici poreza na dohodak	4
3.3. Uloge poreza na dohodak u suvremenim poreznim sustavima	6
4. Zakonsko uređenje poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj	8
4.1. Obveznici poreza na dohodak	8
4.2. Izvori dohotka	9
4.2.1. Dohodak od nesamostalnog rada	10
4.2.2. Dohodak od samostalne djelatnosti.....	10
4.2.3. Dohodak od imovine i imovinskih prava	11
4.2.4. Dohodak od kapitala.....	12
4.2.5. Drugi dohodak.....	13
4.3. Osobni odbitak	14
4.4. Osnovica i stope poreza na dohodak	16
4.5. Posebne olakšice i oslobođenja	18
5. Analiza reformi poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2005. do 2019. godine	20
5.1. Izmjene Zakona o porezu na dohodak u razdoblju od 2005. do 2016. godine ...	20
5.1.1. Novosti koje donosi novi Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04)	21
5.1.2. Izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak (NN 73/08, NN 80/10)	26
5.1.3. Novosti u oporezivanju dohotka u 2011. i 2012. godini	29
5.1.4. Izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak koje su stupile na snagu 2013. i 2014. godine	32
5.1.5. Izmjene u području oporezivanja dohotka koje su nastupile u 2015. i 2016. godini	
24	
5.2. Promjene u oporezivanju dohotka koje su nastupile u razdoblju od 2017. do 2019. godine	36

5.3. Analiza utjecaja reformi poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj na porezno opterećenje dohotka od nesamostalnog rada u razdoblju od 2005. do 2019. godine....	43
6. Zaključak	49
Literatura.....	50
Popis tablica	i

1. Uvod

Predmet istraživanja ovoga diplomskog rada jesu reforme poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj koje su stupile na snagu u razdoblju od 2005. do 2019. godine. Cilj rada je prikazati učinak provedenih reformi na porezno opterećenje dohotka od nesamostalnog rada u promatranom razdoblju.

Ovaj se rad sastoji od šest poglavlja. Nakon uvodnog dijela i metodologije rada, slijede treće i četvrto poglavlje koja predstavljaju teorijsku osnovu ovoga rada. U trećem poglavlju dan je povijesni pregled poreza na dohodak te opći uvid u osnovna obilježja, oblike te ključne uloge poreza na dohodak u modernim poreznim sustavima. Nakon općenitog uvida u tematiku poreza na dohodak, u četvrtome poglavlju su razrađene ključne odredbe Zakona o porezu na dohodak kojim se uređuje utvrđivanje i plaćanje poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj. Nakon teorijskog dijela, slijedi praktični dio rada koji je prikazan u petom poglavlju. U petom su poglavlju analizirani svi Zakoni o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak te novi Zakoni o porezu na dohodak koji su stupili na snagu u razdoblju od 2005. do 2019. godine. Nakon prikaza promjena u oporezivanju dohotka, analizira se učinak tih promjena na porezno opterećenje koje snose porezni obveznici koji ostvaruju dohodak od nesamostalnog rada. U posljednjem se poglavlju donosi zaključak rada te se prihvaćaju ili odbacuju postavljene hipoteze diplomskog rada.

2. Metodologija rada

Korištenjem deskriptivne metode, u teorijskom dijelu diplomskog rada su pojašnjeni ključni pojmovi vezani uz porez na dohodak koji predstavljaju teorijsku osnovu za izradu praktičnog dijela rada. Za izradu teorijskog dijela rada, korištene su stručne knjige i stručni časopisi koji se bave tematikom poreza na dohodak, te podaci Zakona o porezu na dohodak i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak koji su objavljeni na Internet stranici Narodnih novina.

Praktični dio ovoga rada odnosi se na analiziranje reformi poreza na dohodak, te njihovog učinka na porezni teret kojeg snose obveznici poreza na dohodak od nesamostalnog rada u razdoblju od 2005. do 2019. godine. Pri analizi su korištene sljedeće metode: metoda analize, statistička metoda, matematička metoda, povijesna metoda, induktivna metoda, te metoda kompilacije. U svrhu prikazivanja promjena provedenih u promatranom razdoblju, korišteni su članci stručnog časopisa „Računovodstvo i porezi u praksi“ te Zakoni o porezu na dohodak i Zakoni o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak koji su dostupni na Internet stranici Narodnih novina.

U praktičnom dijelu rada su prikazane isključivo promjene odredbi Zakona o porezu na dohodak kao temeljnog poreznog propisa kojim je uređeno utvrđivanje i plaćanje poreza na dohodak. Za analizu je odabrano razdoblje od 2005. do 2019. godine, kako bi se prikazale odredbe posljednja dva Zakona o porezu na dohodak s pripadajućim izmjenama i dopunama, te se u konačnici utvrdila njihova učinkovitost. Za potrebe utvrđivanja učinkovitosti reformi provedenih u promatranom razdoblju, analizira se njihov utjecaj na dohodak od nesamostalnog rada na kojem se gotovo u potpunosti oslanja oporezivanje dohotka u Republici Hrvatskoj.

U radu je postavljena jedna glavna hipoteza i jedna pomoćna hipoteza:

- H1: porezne reforme su rezultirale smanjenjem poreznog opterećenja dohotka od nesamostalnog rada u promatranom razdoblju,
 - H1-1: porezne reforme su, u pogledu poreznog rasterećenja, učinkovitije kod poreznih obveznika s većim dohocima.

U zaključku ovoga rada donosi se odluka o odbacivanju ili ne odbacivanju navedenih hipoteza.

3. Teorijski pregled poreza na dohodak

U ovom se poglavlju pruža opći uvid u sami pojam poreza na dohodak, povijesni razvoj i oblike poreza na dohodak koji su se razvili tijekom povijesti, te se utvrđuju i opisuju njegove ključne karakteristike i uloge u suvremenim poreznim sustavima.

3.1. Pojmovno određenje i povijesni razvoj poreza na dohodak

Porez na dohodak je, pored poreza na promet, jedan od najbitnijih te najizdašnijih poreznih oblika poreznog sustava svake države. Porez na dohodak spada u neposredne porezne oblike, odnosno nameće se izravno na oporezivi dio dohotka fizičke osobe kao poreznog obveznika prema progresivnim stopama. Svojom progresivnošću, porez na dohodak pridonosi pravednijoj raspodjeli dohotka, u čemu se očituje njegova učinkovitost kao instrumenta redistribucijske politike.

Pretpostavke za uvođenje poreza na dohodak u porezne sustave zemalja stvaraju se tek s razvojem kapitalizma i jačanjem porezne administracije. Shodno tome, porez na dohodak se prvi puta pojavljuje 1798. godine u Engleskoj, u doba napoleonske okupacije i rastuće industrijalizacije. Pomoću poreza na dohodak, Engleska je prikupljala potrebna sredstva u vidu dodatnih poreznih prihoda radi financiranja rastućih troškova ratovanja. Po uzoru na Englesku, druge europske države su također započele s ubiranjem ovoga poreznog oblika radi potrebe za dodatnim sredstvima za financiranje rastućih vojnih rashoda.

Na području Njemačke, porez na dohodak je reguliran zakonom iz 1920. godine koji se temelji na pruskom zakonu o porezu na dohodak iz 1891. godine. Pruski porez na dohodak se znatno razlikovao od engleskoga, obzirom da se u Engleskoj koristio analitički porez na dohodak, a u Pruskoj sintetički porez na dohodak. U Švicarskoj je porez na dohodak uveden kao kantonalni porez 1840. godine, a isti se smatra prvim modernim europskim porezom na dohodak. Porez na dohodak (dohodarina) uvršten je u austrijski sustav neposrednih poreza 1898. godine, a u mađarski sustav neposrednih poreza 1915. godine. (Jelčić, 2001:222-225)

Na području „prve“ Jugoslavije primjenjivalo se čak pet heterogenih poreznih sustava (austrijski, mađarski, bosanski, srpski i crnogorski), sve do 1928. godine kada je donesen Zakon

o neposrednim porezima. Istodobna primjena različitih sustava neposrednih poreza kao posljedicu je imala neravnomjernu raspodjelu poreznog tereta koja je narušila jedno od osnovnih načela oporezivanja – načelo pravednosti¹. Iz toga se razloga javila potreba za usvajanjem novog, unificiranog poreznog sustava, odnosno potreba za odbacivanjem zastarjelih poreznih sustava. Većina prijedloga za novi sustav neposrednih poreza uključivala je i porez na dohodak kao dopunski porezni oblik. Međutim, porez na dohodak je izostavljen u Zakonu o neposrednim porezima iz 1928. godine kojim je uređen jedinstveni porezni sustav na razini čitave Jugoslavije. Stoga, može se reći kako plaće radnika na području Jugoslavije nisu oporezivane sve do 1959. godine, kada je uveden porez na ukupni prihod građana. Tim su se porezom oporezivali pojedinačni iznosi prihoda primjenom proporcionalnih poreznih stopa, dok se primjenom progresivnih poreznih stopa oporezivao dio ukupnog prihoda poreznog obveznika koji prelazi zakonom određeni iznos.

Pretečom današnjeg poreznog sustava Republike Hrvatske smatra se Zakon o neposrednim porezima kojeg je donio Sabor Socijalističke Republike Hrvatske u travnju 1990. godine. Tim je Zakonom regulirano utvrđivanje i plaćanje poreza na dobit, poreza iz osobnoga dohotka, poreza na određene prihode te imovinu, čiji su obveznici tuzemne i inozemne pravne i fizičke osobe. Zakon o neposrednim porezima (NN 19/90) je prestao važiti stupanjem na snagu prvoga Zakona o porezu na dohodak i Zakona o porezu na dobit, odnosno s 01. siječnjem 1994. godine. Zakonom o porezu na dohodak (NN 109/93), odbačen je do tada korišten i cedularni porez na dohodak, a uveden je sintetički porez na dohodak u porezni sustav Republike Hrvatske.

3.2. Karakteristike i oblici poreza na dohodak

Za porez na dohodak, Jelčić (2001) navodi sljedeće ključne karakteristike:

- odnosi se na fizičke osobe kao porezne obveznike,
- zasniva se na stjecanju dohotka,
- oporezuje ukupni neto dohodak poreznih obveznika,
- spada u neposredne poreze – plaća se prije i neovisno o trošenju dohotka,

¹ Prema načelu pravednosti, porezi trebaju biti pravedno raspoređeni između poreznih obveznika. S aspekta mogućnosti plaćanja kao kriterija utvrđivanja pravednosti poreza, razlikujemo okomitu i vodoravnu pravednost. Prema okomitoj pravednosti, s povećanjem platežne moći poreznih obveznika povećava se i iznos poreznog tereta kojeg snose, dok prema vodoravnoj pravednosti porezni obveznici slične platežne moći snose slične iznose poreznog tereta.

- osobni je porez – prilikom oporezivanja se u obzir uzimaju posebne osobne okolnosti obveznika poreza na dohodak.

Pored navedenih karakteristika, važno je spomenuti složenost kao ključno obilježje poreza na dohodak. Složenost ovoga poreznog oblika očituje se ponajprije u činjenici da sam pojam dohotka nije jednoznačno definiran, ali i u problemima svezi utvrđivanja porezne osnovice, poreznih olakšica i oslobođenja, osobnih odbitaka i sl. Nadalje, kompleksnost ovoga poreznog oblika odražava se i u njegovom prilagođavanju posebnim osobnim okolnostima poreznih obveznika zbog kojeg se ističe i kao najosobniji porezni oblik suvremenih poreznih sustava.

Za porez na dohodak je, između ostalog, karakteristična velika financijska izdašnost zbog čega se svrstava u najznačajnije porezne oblike suvremenih poreznih sustava. Njegovo se ubiranje može vršiti primjenom raznih modela, stoga je moguće razlikovati sljedeće oblike poreza na dohodak koji su se razvili tijekom njegove povijesti:

1. engleski oblik,
2. romanski oblik, i
3. germanski oblik.

Za *engleski oblik* poreza na dohodak je karakteristično oporezivanje primjenom dvaju različitih poreza. Najprije se oporezuju pojedini dijelovi dohotka proporcionalnom poreznom stopom, a zatim se dio dohotka koji premašuje zakonski određeni iznos oporezuje dodatnim progresivnim porezom. Kod *romanskog oblika* se pojedine vrste prihoda oporezuju cedularnim porezima, odnosno primjenom proporcionalne i/ili progresivne porezne stope. Ako ukupni iznos prihoda koji su podložni oporezivanju ovim poreznim oblikom prelazi zakonom utvrđenu visinu, primjenjuje se progresivni dopunski porez koji uzima u obzir posebne okolnosti poreznog obveznika. Za razliku od prethodna dva oblika poreza na dohodak, *germanski oblik* je jedinstveni, odnosno sintetički progresivni porez na dohodak koji uzima u obzir osobna svojstva poreznog obveznika, a primjenjuje se na ukupni dohodak. Nakon Njemačke, brojne su države započele s uvođenjem ovog oblika poreza na dohodak u vlastite porezne sustave, s obzirom da se smatra najpogodnijim za tržišno privređivanje te slobodno poduzetništvo. (Jelčić 2001: 227-228)

3.3. Uloge poreza na dohodak u suvremenim poreznim sustavima

Važnost poreza na dohodak, Jelčić (2001) očituje u njegovoj djelotvornosti kao instrumenta fiskalne politike, redistribucijske politike, konjunkturane politike, ekonomske i socijalne politike te politike rasta. U suvremenim poreznim sustavima izdvajaju se tri ključne uloge poreza na dohodak, a to su:

- a) porez na dohodak kao instrument fiskalne politike,
- b) porez na dohodak kao instrument redistribucijske politike, te
- c) porez na dohodak kao instrument konjunkturane politike.

Porez na dohodak je nesumnjivo jedan od najznačajnijih poreznih oblika, obzirom na njegovu izdašnost kao instrumenta prikupljanja proračunskih prihoda. Prema Jelčić (2001), financijsku izdašnost poreza na dohodak osiguravaju sljedeća obilježja toga poreza:

- elastičnost- visok stupanj prilagodljivosti ekonomskim prilikama poreznih obveznika,
- diferenciranost kojom zahvaća ekonomsku snagu poreznih obveznika iz različitih izvora, te
- visok stupanj likvidnosti- sposobnost osiguranja sredstava iz kojih se porez ubire.

Međutim, postoje određeni problemi koji utječu na izdašnost poreza na dohodak, među kojima su:

- složenost poreza na dohodak koja zahtijeva visoke troškove, kako za porezne obveznike, tako i za poreznu administraciju,
- smanjenje motivacije za stvaranjem dohotka iznad određenog iznosa koji prema prosudbi poreznog obveznika rezultira neprihvatljivim uvećanjem poreznog opterećenja, odnosno neisplativošću stvaranja većih razina ekonomske snage,
- (ne)zakonita porezna evazija²,
- potreba za uvođenjem poreznih poticaja iz ekonomskih, socijalnih i sličnih razloga itd.

Učinkovitost poreza na dohodak kao instrumenta politike redistribucije dohotka se ponajviše očituje u njegovoj progresivnosti. S obzirom na to da s porastom dohotka raste i stopa poreza na dohodak, veće porezno opterećenje snose porezni obveznici s većim dohocima. Na taj način, porez na dohodak svojom progresivnošću utječe na smanjenje nejednakosti u distribuciji

² Porezna evazija predstavlja oblik izbjegavanja plaćanja poreza, odnosno radnje koje poduzima porezni obveznik kako bi prikrio ili otklonio poreznu obvezu radi otpora prema plaćanju poreza.

dohotka, a time i na ublažavanje negativnih učinaka regresivnih poreza (poreza na potrošnju i promet) na preraspodjelu dohotka. Pored kompenziranja negativnih učinaka potrošnih poreza, redistribucijskom ulogom poreza na dohodak se nastoji kompenzirati izostanak šansi za stvaranje uvećanog dohotka kod poreznih obveznika koji raspolažu s nižim dohocima, a koje postoje kod poreznih obveznika koji raspolažu većim dohocima i time mogu izdvojiti veće iznose za štednju i investicije.

Kako bi se ostvarila pravedna redistribucija dohotka potrebno je uzeti u obzir primjenu dvaju principa: principa zadovoljavanja potreba i principa plaćanja poreza prema ekonomskoj snazi. Principom zadovoljavanja potreba se izražava zahtjev za pravednom raspodjelom dohotka koja se ostvaruje na način da se dohodak raspodijeli sukladno potrebama njegovih primatelja. Takva se raspodjela dohotka uglavnom manifestira kroz mjere socijalne politike. Princip zadovoljavanja potreba nadopunjuje princip plaćanja poreza prema ekonomskoj snazi koji u procesu preraspodjele dohotka ima dominantnu ulogu. Tim se principom iskazuje zahtjev za osiguranjem egzistencijskog minimuma³ pri oporezivanju dohotka, a manifestira kroz mjere redistribucijske politike. (Jelčić, 2001:256)

Da bi ispunio ulogu djelotvornog instrumenta konjunkturane politike, Jelčić (2001) navodi kako porez na dohodak mora biti izgrađen na način da se može prilagoditi razvojnoj politici upotrebom aktivnog (diskrecijskih mjera porezne politike) i pasivnog instrumentarija (ugrađenih stabilizatora). Porez na dohodak se smatra najbitnijim automatskim stabilizatorom i iznimno učinkovitim instrumentom konjunkturane politike, s obzirom da je elastičnost prihoda prikupljenih njegovim ubiranjem veća od 1. U razdoblju rasta konjunktura i ekspanzije dohotka, prihodi od poreza na dohodak se iznadproporcionalno povećavaju, dok se u razdoblju pada konjunktura i smanjenja dohotka iznadproporcionalno smanjuju. Time se ukazuje na stabilizacijski učinak primjene poreza na dohodak kao instrumenta konjunkturane politike na konjunkturna kretanja.

³ Egzistencijski minimum predstavlja minimalni dohodak koji je potreban za pokriće osnovnih egzistencijalnih potreba svakog čovjeka, a u Republici Hrvatskoj se iskazuje kao osobni odbitak.

4. Zakonsko uređenje poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj se, od 1994. godine, utvrđuje i plaća porez na dohodak fizičkih osoba sukladno odredbama Zakona o porezu na dohodak (u daljnjem tekstu: Zakon). Odredbama Zakona definiraju se i utvrđuju sljedeće stavke:

- porezni obveznici,
- porezno razdoblje,
- dohodak,
- izvori dohotka,
- primici koji se ne smatraju dohotkom,
- godišnji, konačni, zajednički, paušalni i inozemni dohoci,
- porezne stope i porezne osnovice,
- osobni odbici,
- posebne olakšice, oslobođenja i poticaji,
- postupci za utvrđivanje i naplatu poreza i dr.

Provedbu Zakona i način izvještavanja o doprinosima za obvezna osiguranja detaljnije razrađuje Pravilnik o porezu na dohodak.

U narednim potpoglavljima obrađuju se odredbe Zakona kojima se definiraju i utvrđuju sljedeći pojmovi: porezni obveznici, izvori dohotka, osobni odbici poreznog obveznika, porezna osnovica, porezne stope, te porezne olakšice.

4.1. Obveznici poreza na dohodak

„Obveznik poreza na dohodak je svaka fizička osoba koja ostvaruje dohodak. Ako više fizičkih osoba zajednički ostvaruje dohodak, porezni obveznik je svaka fizička osoba zasebno i to za svoj udio u zajednički ostvarenom dohotku. Porezni obveznik je i nasljednik za sve porezne obveze koje proizlaze iz dohotka što ga je ostavitelj ostvario do svoje smrti. Nasljednik je istodobno i porezni obveznik za dohodak koji mu priteče iz naslijeđenih izvora dohotka.“ (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak, NN 121/19)

Obveznicima poreza na dohodak se smatraju i rezidenti i nerezidenti. „Rezident je fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj ima prebivalište ili uobičajeno boravište.“ (Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16). Fizičke osobe koje nemaju prebivalište niti uobičajeno boravište na području Republike Hrvatske, a rade u državnim službama na osnovu čega primaju plaću, također se smatraju rezidentima. „Nerezident je fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj nema ni prebivalište ni uobičajeno boravište“, a na području Republike Hrvatske stječe dohotke oporezive sukladno Zakonu o porezu na dohodak (Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16). Prema načelu svjetskog dohotka, oporezivi dohoci rezidenata su oni dohoci ostvareni u tuzemstvu i inozemstvu, dok su nerezidentima oporezivi isključivo dohoci ostvareni u tuzemstvu (načelo izvora dohotka).

4.2. Izvori dohotka

Pojam dohotka još uvijek nema sveobuhvatnu definiciju, stoga se primjenjuje metoda enumeracije kojom se utvrđuje što se točno smatra oporezivim dohotkom u pojedinoj zemlji. U Republici Hrvatskoj su uređene sljedeće vrste dohotka:

1. „dohodak od nesamostalnog rada,
2. dohodak od samostalne djelatnosti,
3. dohodak od imovine i imovinskih prava,
4. dohodak od kapitala,
5. drugi dohodak.“ (Zakon.hr, 2021)

Pri utvrđivanju oporezivog dohotka, dohodak se definira kao razlika između primitaka i izdataka ostvarenih u istom poreznom razdoblju, a moguće ga je utvrditi kao godišnji dohodak ili kao konačni dohodak. Godišnjim se dohocima smatraju dohodak od nesamostalnog rada, dohodak od samostalne djelatnosti, kao i drugi dohoci čiji su izvori primici koji se ne smatraju konačnima. Godišnji dohodak se utvrđuje na osnovi godišnje porezne prijave ili provedbom posebnog postupka utvrđivanja godišnjeg poreza na dohodak. Konačni dohodak obuhvaća sve pojedinačne iznose dohotka od imovine i imovinskih prava, dohotka od kapitala, te drugog dohotka koji se smatra konačnim dohotkom. Za razliku od poreznih obveznika koji ostvaruju godišnji dohodak, porezni obveznici koji ostvaruju konačni dohodak ne podnose godišnju prijavu poreza na dohodak te se na iste ne primjenjuje posebni postupak utvrđivanja godišnjeg poreza na dohodak.

4.2.1. Dohodak od nesamostalnog rada

Dohotkom od nesamostalnog rada smatraju se primici po osnovi nesamostalnog rada umanjeni za izdatke po istoj osnovi (doprinosi za mirovinsko osiguranje koji se ubiru iz plaće), koje je porezni obveznik ostvario u istom poreznom razdoblju. U primitke od nesamostalnog rada ubrajaju se:

1. primici u novcu ili naravi koje zaposlenici ostvaruju na osnovi radnog odnosa (plaće vezane uz sadašnji ili prijašnji rad, naknade, nagrade, potpore i premije osiguranja iznad propisanih iznosa, naknade izvršnim direktorima i članovima uprave i dr.),
2. poduzetnička plaća,
3. plaće fizičkih osoba koje su po nalogu inozemnih poslodavaca izaslani na rad u tuzemna društva u Republici Hrvatskoj,
4. „primici (plaće) članova predstavničkih i izvršnih tijela državne vlasti i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koji im se isplaćuju za rad u tim tijelima i jedinicama i/ili
5. naknade plaće osobama koje pružaju njegu i pomoć hrvatskim ratnim vojnim invalidima iz Domovinskog rata I. skupine“ (Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16, NN 121/19).

Pored navedenih primitaka, u primitke od nesamostalnog rada spadaju i: mirovine (uključujući mirovine poduzetnika koji su se bavili samostalnom djelatnošću, mirovine poduzetnika koji su bili obveznici poreza na dobit, te mirovine rezidenata koje su ostvarene u inozemstvu), te primici u naravi koji se odnose na korištenje zgrada i prijevoznih sredstava, niže kamatne stope na kredite i druge pogodnosti.

4.2.2. Dohodak od samostalne djelatnosti

Prema Zakonu o porezu na dohodak (NN 115/16), godišnjim dohotkom se smatra i dohodak od samostalne djelatnosti koji obuhvaća:

- dohodak od obrta i obrtničkih djelatnosti,
- dohodak od slobodnih zanimanja (samostalne djelatnosti zdravstvenih djelatnika, veterinarara, inženjera, odvjetnika, poreznih savjetnika, revizora, stečajnih upravitelja, turističkih djelatnika, izumitelja, znanstvenika, književnika, novinara, sportaša, umjetnika i dr.), i
- dohodak od poljoprivrede i šumarstva.

U primitke od samostalnih djelatnosti ubrajaju se:

- sva dobra koja su pritekla obvezniku poreza na dohodak na osnovu obavljanja samostalne djelatnosti tijekom poreznog razdoblja,
- primici od prodaje i izuzimanja stvari i prava, primici od otuđenja ili likvidacije,
- izuzimanja (osim izuzimanja financijske imovine),
- manjkovi dobara iznad dopuštene visine koju utvrđuje Hrvatska obrtnička komora,
- primici od kamata koji proizlaze iz financijskih transakcija koje predstavljaju temeljnu djelatnost obveznika poreza na dohodak itd.

„Izdaci po osnovi samostalnih djelatnosti (dalje u tekstu: poslovni izdaci) su svi odljevi dobara poreznog obveznika tijekom poreznog razdoblja radi stjecanja, osiguranja i očuvanja poslovnih primitaka.“ (Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16). U poslovne izdatke ulaze sljedeći izdaci:

- knjigovodstvene vrijednosti prodanih ili izuzetih dobara dugotrajne imovine,
- izdaci vezani uz otuđenje i likvidaciju djelatnosti,
- ulaganja, izuzev ulaganja u dugotrajnu imovinu te ulaganja financijske imovine,
- troškovi kamata po kreditima,
- uplaćeni obvezni doprinosi za mirovinsko i zdravstveno osiguranje,
- troškovi materijala, proizvoda, usluga, energije, potrebnih za obavljanje djelatnosti,
- troškovi osoblja (plaće, doprinosi za obvezno zdravstveno osiguranje),
- proizvodi iz asortimana poreznog obveznika koji nisu na prodaju, reklamni predmeti tvrtke dani za korištenje u prodajnom prostoru kupca, reklamni predmeti dani potrošačima čija vrijednost bez PDV-a nije veća od 160,00 kuna po predmetu.

Dohodak od samostalnih djelatnosti izračunava se kao razlika između prethodno navedenih primitaka i izdataka po osnovi samostalnih djelatnosti, ostvarenih unutar istog poreznog razdoblja.

4.2.3. Dohodak od imovine i imovinskih prava

Dohotkom od imovine i imovinskih prava smatraju se sljedeći dohoci:

1. dohodak od imovine na osnovi najma ili zakupa pokretnina i nekretnina, dohodak od imovinskih prava,
2. dohodak od imovine po osnovi iznajmljivanja smještaja turistima i putnicima, te dohodak po osnovi organiziranja kampova,

3. dohodak ostvaren otuđenjem nekretnina i imovinskih prava, te
4. dohodak po osnovi otuđenja posebne vrste imovine (otpada).

„Kod dohotka od imovine na temelju najma ili zakupa pokretnina i nekretnina priznaju se izdaci u visini 30% od ostvarene najamnine ili zakupnine.“ (Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16). Kod dohotka ostvarenog iznajmljivanjem smještaja (stanova, soba, postelja) turistima i putnicima te organiziranjem kampova, utvrđuje se paušalni porez na dohodak u iznosu od 150,00 kuna do 1.500,00 kuna. Poreznim obveznicima koji ostvaruju dohodak od imovinskih prava (autorskih prava, prava industrijskoga vlasništva i sl.) priznaju se izdaci u iznosu stvarno nastalih izdataka.

Dohodak od otuđenja nekretnina i imovinskih prava predstavlja razliku „između primitka utvrđenog prema tržišnoj vrijednosti nekretnine ili imovinskog prava koje se otuđuje i nabavne vrijednosti uvećane za rast proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda. Troškovi otuđenja mogu se odbiti kao izdaci.“ (Zakon o porezu na dohodak, 115/16). Gubici od otuđenja nekretnina i imovinskih prava je moguće odbiti isključivo od dohotka koji je ostvaren po istoj osnovi unutar istog poreznog razdoblja, i to maksimalno do visine porezne osnovice.

Fizičke osobe koje ostvaruju dohodak po osnovi otuđenja posebne vrste imovine kojom se smatra otpad, također su obveznici poreza na dohodak. Pri utvrđivanju dohotka po osnovi otuđenja posebnih vrsta imovine, priznaju se isključivo primici od otuđenja posebnih vrsta imovine, odnosno ne priznaju se izdaci.

4.2.4. Dohodak od kapitala

Pored dohotka od imovine i imovinskih prava, konačnim dohotkom se smatra i dohodak od kapitala. U dohodak od kapitala ubrajaju se: „primici po osnovi kamata, izuzimanja imovine i korištenja usluga na teret dobiti tekućeg razdoblja, kapitalni dobici, udjeli u dobiti ostvareni dodjelom ili opcijskom kupnjom vlastitih dionica, dividende i udjeli u dobiti na temelju udjela u kapitalu, a koji su ostvareni u poreznom razdoblju.“ (Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16)

Primici koji se priznaju prilikom utvrđivanja prethodno navedenih dohodaka od kapitala prikazani su u Tablici 1.

Tablica 1. Primici koji se smatraju dohotkom od kapitala

Dohoci od kapitala	Primici
Dohodak od kapitala po osnovi kamata	- primici od kamata: na oročenu, rentnu ili <i>a vista</i> štednju u kunama ili u stranoj valuti, po vrijednosnim papirima, po danim zajmovima - primici od podjele prihoda investicijskih fondova u vidu kamata
Dohodak od kapitala po osnovi izuzimanja imovine i korištenja usluga	- primici koje ostvaruju članovi trgovačkih društava i fizičke osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost koja je oporeziva porezom na dobit, po osnovi korištenja imovine i usluga u privatne svrhe, a na teret tekuće dobiti
Dohodak od kapitala po osnovi kapitalnih dobitaka	- primici ostvareni prodajom, zamjenom i drugim prijenosom financijske imovine, odnosno financijskih instrumenata te strukturiranih proizvoda
Dohodak od kapitala po osnovi dividendi i udjela u dobiti	- primici po osnovi dividendi koje ostvaruju fizičke osobe dioničari te udjela u dobiti koje ostvaruju fizičke osobe na temelju udjela u kapitalu
Dohodak od kapitala po osnovi dodjele ili opcijske kupnje vlastitih dionica	- primici u naravi koje ostvaruju zaposlenici i članovi uprave trgovačkih društava na temelju dodijeljenih dionica tih društava ili opcijske kupnje vlastitih dionica - primici koji pritežu zaposlenicima i članovima uprave tuzemnih trgovačkih društava na temelju opcijske kupnje ili dodjele vlastitih dionica tuzemnih ili inozemnih povezanih društava

Izvor: izrada autora prema podacima Zakona o porezu na dohodak (NN 115/16, 138/20)

4.2.5. Drugi dohodak

Drugim dohotkom se smatraju svi primici koji ne spadaju u primitke od nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti, imovine i imovinskog prava ili kapitala, umanjeni za propisane izdatke. Prema Zakonu o porezu na dohodak, drugi dohodak se razdjeljuje na: (1) drugi dohodak koji se ne smatra konačnim dohotkom i (2) drugi dohodak koji se smatra konačnim dohotkom.

Primici koji se ubrajaju u drugi dohodak koji se ne smatra konačnim jesu:

- „primici po osnovi djelatnosti članova skupština i nadzornih odbora trgovačkih društava, upravnih odbora, upravnih vijeća i drugih njima odgovarajućih tijela drugih pravnih osoba, članova povjerenstava i odbora koje imaju ta tijela i sudaca porotnika koji nemaju svojstvo djelatnika u sudu
- autorske naknade isplaćene prema posebnom zakonu kojim se uređuju autorska i srodna prava

- primici po osnovi djelatnosti športaša
- primici po osnovi djelatnosti trgovačkih putnika, agenta, akvizitera, športskih sudaca i delegata, tumača, prevoditelja, turističkih djelatnika, konzultanata, sudskih vještaka te druge slične djelatnosti“ (Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16)
- primici u naravi dani fizičkim osobama koje nisu zaposlenici davatelja tih primitaka,
- primici koje ostvaruju učenici i redoviti studenti radeći preko učeničkih i studentskih servisa, iznad zakonom utvrđenog iznosa
- stipendije isplaćene učenicima i studentima te sportske stipendije, nagrade i naknade isplaćene sportašima amaterima, iznad propisanih iznosa i dr. (Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16, NN 106/18, NN 121/19)

Poreznim obveznicima koji ostvaruju drugi dohodak koji se ne smatra konačnim, priznaju se izdaci u visini uplaćenih obveznih doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje. Iznimno se, sukladno odredbama Zakona o porezu na dohodak, priznaju izdaci u visini 30% primitaka ostvarenih na osnovi:

- autorskih naknada, naknada za isporučeno umjetničko djelo osobama koje se bave umjetničkom i kulturnom djelatnošću,
- profesionalnih djelatnosti sportaša, umjetnika i novinara koji su po osnovi obavljanja tih djelatnosti osigurani,
- primitaka nerezidenata za obavljanje umjetničke, zabavne, sportske, likovne, književne djelatnosti ili djelatnosti vezane uz tisak, radio, televiziju i sl.

Pod druge dohotke koji se smatraju konačnim dohotkom ubrajaju se: drugi dohodak po osnovi povrata preplaćenog doprinosa za I. stup mirovinskog osiguranja, „drugi dohodak po osnovi razlike vrijednosti imovine i visine sredstava kojima je stečena, drugi dohodak po osnovi privremenih odnosno povremenih sezonskih poslova u poljoprivredi“. (Porezna uprava, 2020)

4.3. Osobni odbitak

Zakonom o porezu na dohodak utvrđuju se i osobni odbici koji predstavljaju dio dohotka poreznog obveznika koji se ne oporezuje porezom na dohodak. Rezident koji je obveznik poreza na dohodak ima pravo na uvećanje osnovnog osobnog odbitka za osobne odbitke za uzdržavane članove uže obitelji, uzdržavanu djecu, te za osobne odbitke za invalidnost. Pored toga, uređene su i druge osnove za uvećanje osnovnog osobnog odbitka. Osobni odbitak je

moгуće uvećati za iznose obveznih doprinosa za zdravstveno osiguranje ukoliko obveznik poreza na dohodak nije drukčije osiguran. Također, poreznom se obvezniku osobni odbitak može uvećati i za dana darovanja u novcu i naravi koja su namijenjena u kulturne, znanstvene, obrazovne, humanitarne, zdravstvene i slične svrhe, u visini do 2% primitaka za koje je utvrđen godišnji porez na dohodak u tekućoj godini. Nerezidenti imaju pravo na osnovni osobni odbitak za sve mjesece unutar kojih ostvaruju dohotke u tuzemstvu, kao i na uvećanje osobnog odbitka za obvezne doprinose za zdravstveno osiguranje, te za dana darovanja po istim uvjetima koji vrijede i za rezidente.

Osnovica za izračun koeficijenata i iznosa osobnih odbitaka iznosi 2.500,00 kuna mjesečno. Koeficijenti i mjesečni iznosi osnovnog osobnog odbitka i njegovih uvećanja prikazani su u Tablici 2.

Tablica 2. Koeficijenti osobnih odbitaka i mjesečni iznosi osobnih odbitaka u kunama

Osobni odbici	Koeficijent	Mjesečni iznos u kunama
Osnovni osobni odbitak	1,6	4.000,00
Uzdržavani članovi uže obitelji	0,7	1.750,00
Prvo dijete	0,7	1.750,00
Drugo dijete	1,0	2.500,00
Treće dijete	1,4	3.500,00
Četvrto dijete	1,9	4.750,00
Peto dijete	2,5	6.250,00
Koeficijent uvećanja osobnog odbitka se progresivno povećava za svako sljedeće uzdržavano dijete (za 0,6, 0,7, 0,8, 0,9, 1,0...)		
Invalidnost poreznog obveznika i uzdržavane osobe poreznog obveznika	0,4	1.000,00
100%-tna invalidnost poreznog obveznika, uzdržavanog člana uže obitelji i uzdržavanog djeteta	1,5	3.750,00

Izvor: izrada autora prema podacima Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 106/18, NN 121/19)

Osnovni osobni odbitak je fiksni, zakonom utvrđeni neoporezivi iznos na kojeg ima pravo svaki porezni obveznik, a izračunava se kao koeficijent 1,6 osnovice za izračun osobnih odbitaka, odnosno iznosi 4.000,00 kuna mjesečno. Za uzdržavane članove uže obitelji je utvrđen

koeficijent 0,7, što iznosi 1.750,00 kuna mjesečno. Za prvo se uzdržavano dijete poreznom obvezniku uvećava osobni odbitak za koeficijent 0,7, za drugo uzdržavano dijete se uvećava za 1,0, za treće dijete za 1,4 itd. Korištenje koeficijenta 1,5 na osnovi stopostotne invalidnosti, isključuje mogućnost korištenja koeficijenta 0,4 za uvećanje osnovnog osobnog odbitka na osnovi invalidnosti poreznog obveznika ili uzdržavanih članova.

Uzdržavanom djecom se smatraju djeca koju uzdržavaju njihovi roditelji, posvojitelji, maćehe, očusi i skrbnici, te djeca od završetka njihova redovitog školovanja sve do prvog zaposlenja. Uzdržavani članovi uže obitelji mogu biti: bračni partner i roditelji poreznog obveznika, maćehe i očusi, djeca nakon prvog zapošljavanja, kao i druge punoljetne osobe uz dokaz o skrbništvu. (Zakon.hr, 2021)

Ako je uzdržavana osoba za koju je porezni obveznik ostvarivao pravo na osobni odbitak ostvarila primitke veće od 15.000,00 kuna tijekom poreznog razdoblja, porezni obveznik je dužan podnijeti godišnju prijavu poreza na dohodak.

4.4. Osnovica i stope poreza na dohodak

Porezna osnovica označava poreznu sposobnost poreznog obveznika, a utvrđuje na temelju iznosa dohotka, uzimajući pritom u obzir posebne okolnosti u svezi osobe poreznoga obveznika. Shodno tome, godišnja osnovica poreza na dohodak se izračunava kao razlika između ukupnog iznosa godišnjeg dohotka i osobnih odbitaka poreznog obveznika.

Kod godišnjeg dohotka, porezna osnovica se raspoređuje u dva porezna razreda, pri čemu se primjenjuju stope poreza na dohodak od 20% i 30% na način prikazan u Tablici 3.

Tablica 3. Godišnje stope poreza na dohodak po poreznim razredima

Porezna stopa	Mjesečna porezna osnovica	Godišnja porezna osnovica
20%	0,00 – 30.000,00 kuna	0,00 – 360.000,00 kuna
30%	iznad 30.000,00 kuna	iznad 360.000,00 kuna

Izvor: izrada autora prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 138/20)

Na utvrđeni iznos poreza na dohodak primjenjuje se propisana stopa prireza porezu na dohodak koju utvrđuje jedinica lokalne samouprave na području koje porezni obveznik ima prebivalište ili uobičajeno boravište.

Sukladno odredbama Zakona o porezu na dohodak, propisana su umanjena porezne obveze za mlade fizičke osobe koje ostvaruju godišnje primitke do 360.000,00 kuna. Porezni obveznici su do 25. godine života oslobođeni plaćanja poreza na dohodak, dok se poreznim obveznicima koji imaju od 26 do 30 godina umanjuje porezna obveza za 50%. Pored poreznih olakšica za mlade, propisano je i umanjeno porezne obveze za 50% poreznim obveznicima koji ostvaruju mirovinu.

Kod dohotka od samostalne djelatnosti, plaća se mjesečni predujam poreza na dohodak utvrđen na temelju podataka koji su iskazani u podnesenoj godišnjoj prijavi poreza na dohodak za prethodno razdoblje, na način da se porezna obveza podijeli s brojem mjeseci unutar istog razdoblja u kojima je porezni obveznik obavljao samostalnu djelatnost. Pri utvrđivanju godišnje porezne osnovice, prema Zakonu o porezu na dohodak (NN 115/16), od dohotka od samostalne djelatnosti se mogu odbiti iznosi isplaćenih plaća novim zaposlenicima, iznosi državnih potpora za obrazovanje i izobrazbu, izdatke za istraživanje i razvoj, te preneseni gubitak.

Kod drugog dohotka koji se ne smatra konačnim, predujam poreza na dohodak se plaća po odbitku po stopi od 20%, pri čemu se ne priznaju osobni odbici.

Pri utvrđivanju konačnog poreza na dohodak, poreznom obvezniku se ne priznaju osobni odbici. Međutim, porezni obveznici koji ostvaruju dohotke od imovine i imovinskih prava i dohotke od kapitala mogu na vlastiti zahtjev utvrđivati dohodak i porez na dohodak sukladno načinu koji se propisuje za samostalnu djelatnost. U tom slučaju promjene načina utvrđivanja dohotka i poreza na dohodak, poreznom obvezniku se priznaju osobni odbici.

U Tablici 4. prikazane su stope poreza na dohotke od imovine i imovinskih prava, dohotke od kapitala te druge dohotke koji se smatraju konačnim.

Tablica 4. Stope poreza na konačne dohotke

Porezna stopa	Vrsta dohotka
	Dohodak od imovine i imovinskih prava
10%	- dohodak po osnovi najamnine i zakupnine
	- dohodak po osnovi otuđenja otpada
20%	- dohodak od imovinskih prava
	- dohodak po osnovi otuđenja nekretnina i imovinskih prava
	Dohodak od kapitala
10%	- dohodak po osnovi kamata
	- dohodak po osnovi dividendi ili udjela u dobiti
	- dohodak od kapitala po osnovi kapitalnih dobitaka
20%	- dohodak od kapitala po osnovi dodjele vlastitih dionica ili opcijske kupnje vlastitih dionica
30%	- dohodak po osnovi izuzimanja imovine i korištenja usluga
	Drugi dohodak koji se smatra konačnim
10%	- drugi dohodak od privremenih/povremenih sezonskih poslova u poljoprivredi
30%	- drugi dohodak po osnovi povrata preplaćenih doprinosa
	- drugi dohodak po osnovi razlike vrijednosti stečene imovine i visine sredstava kojima je stečena

Izvor: izrada autora prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 138/20)

4.5. Posebne olakšice i oslobođenja

Posebne olakšice povećavaju neoporezivi dio dohotka poreznim obveznicima u svrhu smanjenje porezne obveze. Sukladno Zakonu o porezu na dohodak (NN 115/16), poreznim obveznicima koji imaju status hrvatskog ratnog vojnog invalida (HRVI) umanjuje se porez na dohodak od nesamostalnog rada za postotak invalidnosti. Porezni obveznici koji su članovi obitelji preminulih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja, oslobodaju se plaćanja poreza na dohodak kojeg ostvaruju po osnovi obiteljske mirovine.

Osim navedenih poreznih oslobođenja, Zakonom su propisane i olakšice za potpomognuta područja i Grad Vukovar. Porezni obveznici koji obavljaju samostalnu djelatnost na području Grada Vukovara, „a koji zapošljavaju više od dva radnika u radnom odnosu na neodređeno

vrijeme, pri čemu više od 50% radnika ima prebivalište i borave na potpomognutim područjima jedinica lokalne samouprave razvrstanih u I. skupinu po stupnju razvijenosti prema posebnom propisu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, odnosno na području Grada Vukovara, oslobođeni su plaćanja poreza na dohodak od tih djelatnosti.“ (Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16). Uz iste uvjete, poreznim obveznicima koji samostalnu djelatnost obavljaju na području prve skupine jedinica lokalne samouprave prema stupnju razvijenosti, utvrđuje se umanjeње poreza na dohodak u visini od 50%.

5. Analiza reformi poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2005. do 2019. godine

Bejaković i Jelčić (2012) navode kako je pri izradi prvoga Zakona o porezu na dohodak (NN 109/93) fokus stavljen na neutralnost poreza, odnosno na fiskalnu ulogu poreza na dohodak (stvaranje javnog prihoda), čime se izostavila važnost upotrebe toga poreza za ostvarenje nefiskalnih ciljeva. Od 1994. godine, donesene su brojne izmjene Zakona o porezu na dohodak s ciljem izgradnje jednostavnijeg i socijalno pravednijeg sustava oporezivanja dohotka, te harmonizacije hrvatskog sustava izravnog oporezivanja s poreznim propisima Europske unije.

Izmjene poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj mogu se razmatrati kroz četiri razdoblja koja su vezana uz donošenje četiri nova Zakona o porezu na dohodak:

- prvo razdoblje: od 1994. do 2000. godine (Zakon o porezu na dohodak, NN 109/93),
- drugo razdoblje: od 2001. do 2004. godine (Zakon o porezu na dohodak, NN 127/00),
- treće razdoblje: od 2005. do 2016. godine (Zakon o porezu na dohodak, NN 177/04),
- četvrto razdoblje: od 2017. godine do danas (Zakon o porezu na dohodak (NN 115/16).

U narednim potpoglavljinama prikazane su najznačajnije promjene koje su donijeli novi Zakoni o porezu na dohodak te izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak u razdoblju od 2005. do 2019. godine, odnosno u posljednja dva razdoblja reformi poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj.

5.1. Izmjene Zakona o porezu na dohodak u razdoblju od 2005. do 2016. godine

U razdoblju od 2005. godine do 2016. godine, na snagu su stupili sljedeći zakoni:

1. Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04),
2. Zakon o izmjeni Zakona o porezu na dohodak (NN 73/08),
3. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 80/10),
4. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 114/11),
5. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 22/12),
6. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 144/12),
7. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 125/13),
8. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 148/13),

9. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 143/14),
10. Uredba o izmjenama Zakona o porezu na dohodak (NN 136/15).

U nastavku rada prikazane su najbitnije novosti koje su donijeli prethodno navedeni zakonski propisi.

5.1.1. Novosti koje donosi novi Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04)

Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04), koji je stupio na snagu 01. siječnja 2005. godine, nije donio značajne izmjene prethodnog Zakona o porezu na dohodak (NN 127/00). Međutim, s nomotehničkog aspekta, ovaj zakon predstavlja jednostavniju, pregledniju i potpuniju verziju prethodno važećeg zakona.

Novim Zakonom o porezu na dohodak (NN 177/04) izmijenjeni su iznosi osobnih odbitaka poreznog obveznika. Došlo je do povećanja osnovnog osobnog odbitka s 1.500,00 kuna na 1.600,00 kuna na mjesečnoj razini, te do povećanja koeficijenata uvećanja osnovnog osobnog odbitka za uzdržavanog člana uže obitelji, uzdržavanu djecu, te osobnih odbitaka za invalidnost. Pored toga, od 01. siječnja 2005. godine se uvodi novi koeficijent uvećanja osnovnog osobnog odbitka 1,0 za poreznog obveznika i svaku uzdržavanu osobu kojoj je utvrđena stopostotna invalidnost i/ili pravo na tuđu pomoć i njegu. Korištenje novog koeficijenta 1,0 na osnovi stopostotne invalidnosti isključuje mogućnost korištenja osobnog odbitka za djelomičnu invalidnost.

Radi jasnijeg prikaza prethodno navedenih promjena osobnih odbitaka, u Tablici 5. dan je pregled koeficijenata i mjesečnih iznosa osobnih odbitaka koji su se počeli primjenjivati s 01. siječnjem 2005. godine, kao i prethodno važećih koeficijenata i iznosa osobnih odbitaka.

Tablica 5. Pregled koeficijenata i mjesečnih iznosa osobnih odbitaka prije i poslije donošenja Zakona o porezu na dohodak (NN 177/04)

Osobni odbici	Do 31.12.2004.		Od 01.01.2005.	
	Koeficijenti	Mjesečni iznos u kunama	Koeficijenti	Mjesečni iznos u kunama
Osnovni osobni odbitak	1,00	1.500,00	1,00	1.600,00
Za uzdržavanog člana uže obitelji	0,40	600,00	0,5	800,00
Prvo dijete	0,42	630,00	0,5	800,00
Drugo dijete	0,59	885,00	0,7	1.120,00
Treće dijete	0,84	1.260,00	1,0	1.600,00
Četvrto dijete	1,17	1.755,00	1,4	2.240,00
Peto dijete	1,59	2.385,00	1,9	3.040,00
Invalidnost	0,25	375,00	0,3	480,00
100%-tna invalidnost	-	-	1,0	1.600,00

Izvor: izrada autora prema Friganoviću (2004)

Iz podataka prikazanih u Tablici 5. vidljivo je povećanje koeficijenata osobnog odbitka za uzdržavanu djecu u 2005. godini. Osnovni osobni odbitak se, od 01. siječnja 2005. godine, mogao uvećati za koeficijent 0,5 za prvo uzdržavano dijete, 0,7 za drugo uzdržavano dijete, 1,0 za treće uzdržavano dijete itd. Također, vidljivo je povećanje koeficijenta osobnog odbitka za uzdržavanog člana uže obitelji s 0,40 na 0,50, te koeficijenta osobnog odbitka za invalidnost s 0,25 na 0,30.

Friganović (2004) ističe i sljedeće izmjene osobnih odbitaka i posebnih olakšica:

- uzdržavanim članom uže obitelji smatra se i svaka punoljetna osoba kojoj je porezni obveznik skrbnik,
- uzdržavanom djecom se smatraju i djeca poreznog obveznika koja su završila redovno školovanje do njihova prvog zaposlenja,
- osnovni osobni odbitak za umirovljenike se utvrđuje u visini njihove mirovine, odnosno iznosi minimalno 1.600,00 kuna, a maksimalno 3.000,00 kuna,
- povećan je najveći godišnji iznos primitaka kojeg djeca i članovi uže obitelji poreznog obveznika mogu ostvariti, a da se i dalje smatraju uzdržavanim osobama, sa 7.500,00 kuna na 9.600,00 kuna,

- propisan je maksimalni godišnji iznos od 12.000,00 kuna do kojeg porezni obveznici mogu koristiti uvećanja osobnih odbitaka za zdravstvene usluge, stambene potrebe i premije osiguranja,
- povećani su osnovni osobni odbici poreznih obveznika koji imaju prebivalište ili boravište na područjima prve i druge skupine posebne državne skrbi, te su smanjeni osnovni osobni odbici za porezne obveznike s područja posebne državne skrbi treće skupine i brdsko-planinskih područja,
- povećane su posebne olakšice poreznim obveznicima koji obavljaju samostalnu djelatnost na područjima posebne državne skrbi i brdsko-planinskim područjima.

Ovim su Zakonom zadržane stope poreza na dohodak od 15%, 25%, 35% i 45%, međutim, došlo je do promjene raspona poreznih osnovica na koje se te stope primjenjuju. Izmjene poreznih razreda prikazane su u Tablici 6.

Tablica 6. Prikaz poreznih razreda prije i nakon donošenja Zakona o porezu na dohodak (NN 177/04)

Porezna stopa	Porezni razredi do 31.12.2004.	Porezni razredi od 01.01.2005.
15%	0,00 – 3.000,00 kuna (do 2 x 1.500,00)	0,00 – 3.200,00 kuna (do 2 x 1.600,00)
25%	3.000,01 – 6.750,00 kuna (od 2 x 1.500,00 do 4,5 x 1.500,00)	3.200,01 – 8.000,00 kuna (od 2 x 1.600,00 do 5 x 1.600,00)
35%	6.750,01 – 21.000,00 kuna (od 4,5 x 1.500,00 do 14 x 1.500,00)	8.000,01 – 22.400,00 kuna (od 5 x 1.600,00 do 14 x 1.600,00)
45%	Iznad 21.000,00 kuna (od 14 x 1.500,00)	Iznad 22.400,00 kuna (od 14 x 1.600,00)

Izvor: izrada autora prema Friganoviću (2004) i Zakonu o porezu na dohodak (NN 127/00, NN 177/04)

Iz podataka prikazanih u Tablici 6. moguće je iščitati kako je došlo do povećanja gornjih granica svih poreznih razreda: s 3.000,00 kuna na 3.200,00 kuna u prvome poreznom razredu, s 6.750,00 kuna na 8.000,00 kuna u drugom poreznom razredu, te s 21.000,00 kuna na 22.400,00 kuna u trećem poreznom razredu. Na povećanje raspona porezne osnovice za kojeg se utvrđuje stopa od 25%, utjecalo je povećanje koeficijenta za izračun gornje granice drugog poreznog razreda s 4,5 na 5,0 osnovnog osobnog odbitka. Povećanje raspona porezne osnovice na koje

se primjenjuju porezne stope od 15% i 35% je isključivo rezultat povećanja osnovnog osobnog odbitka.

Najznačajnija novost koju je donio Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04) jest uvođenje drugog dohotka kao novog oblika dohotka oporezivog porezom na dohodak. Sukladno odredbama Zakona o porezu na dohodak (NN 177/04), drugi dohodak se definira kao razlika primitaka isplaćenih fizičkim osobama koji se ne smatraju primicima od nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti, osiguranja, imovine i imovinskih prava niti primicima od kapitala, i propisanih izdataka (uplaćenih doprinosa za obvezno mirovinsko osiguranje). Prilikom utvrđivanja drugog dohotka, priznaje se i 30% paušalnih izdataka od: autorskih naknada, profesionalnih djelatnosti sportaša, novinara i umjetnika, te primitaka nerezidenata za obavljanje umjetničkih, sportskih, zabavnih, književnih i sličnih djelatnosti.

Uvođenjem novog oblika dohotka, riješile su se brojne nejasnoće vezane uz oporezivanje dotadašnjeg dohotka od druge samostalne djelatnosti te dohotka po osnovi nesamostalnog rada. Sukladno tome, došlo je do izmjene u obuhvatu primitaka od nesamostalnog rada. Od 01. siječnja 2005. godine, primicima od nesamostalnog rada smatraju se: primici u novcu i primici u naravi koji proizlaze iz radnih odnosa, mirovine, poduzetničke plaće, plaće izaslanih radnika, plaće „članova predstavničkih i izvršnih tijela državne vlasti i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koji im se isplaćuju za rad u tim tijelima i jedinicama“ (Zakon o porezu na dohodak, NN 177/04). Kod utvrđivanja dohotka od nesamostalnoga rada, izdacima od nesamostalnog rada smatraju se uplaćeni obvezni doprinosi iz plaće i uplaćene premije osiguranja na teret poreznog obveznika.

U 2005. godini, određeni su primici „prebačeni“ iz primitaka po osnovi nesamostalnog rada u primitke po osnovi drugog dohotka, poput primitaka u naravi koje ostvaruju fizičke osobe koje nisu zaposlenici davatelja tih primitaka, te nagrada i stipendija učenicima i studentima tokom redovnog obrazovanja i praktičnog rada iznad propisanog iznosa.

Najbitnije izmjene odredbi vezanih uz utvrđivanje dohotka od samostalne djelatnosti, dohotka od imovine i imovinskih prava te dohotka od kapitala, prikazane su u Tablici 7.

Tablica 7. Izmjene i novosti vezane uz dohodak od samostalne djelatnosti, imovine i imovinskih prava te kapitala

Izvori dohotka	Izmjene i novosti
Dohodak od samostalne djelatnosti	<ul style="list-style-type: none"> - obuhvaća: dohodak od obrta i s obrtom izjednačenih djelatnosti, dohodak od slobodnih zanimanja te dohodak od poljoprivrede i šumarstva - davanje cjelokupnog obrta u zakup se ne smatra obrtničkom djelatnošću - uključivanje samostalne djelatnosti stečajnih upravitelja u popis djelatnosti slobodnih zanimanja - u popis dugotrajne imovine unose se stvari i prava nabavne vrijednosti veće od 2.000,00 kuna (prije: 1.000,00 kuna) - ukidanje mogućnosti jednokratnog otpisa opreme i poslovnih objekata - produljenje minimalnog razdoblja plaćanja poreza na dobit u slučaju izmjene načina oporezivanja s tri na pet godina - porezni gubitak se može odbiti samo po osnovi dohotka od samostalne djelatnosti
Dohodak od imovine i imovinskih prava	<ul style="list-style-type: none"> - smanjenje stope poreza na dohodak od otuđenja imovine i imovinskih prava s 35% na 25% - utvrđivanje dohotka od imovine i imovinskih prava za nekretnine koje su stečene darovanjem i otuđene unutar razdoblja od tri godine od dana kada ju je darovatelj nabavio - utvrđivanje i oporezivanje dohotka od organiziranja kampova - paušalno oporezivanje dohotka od iznajmljivanja stanova, soba i postelja te od organiziranja kampova
Dohodak od kapitala	<ul style="list-style-type: none"> - ukidanje oporezivanja dividendi i udjela dobiti po osnovi udjela u kapitalu

Izvor: izrada autora prema Friganoviću (2004) i Zakonu o porezu na dohodak (NN 127/00, NN 177/04)

Pored spomenutih, bitno je istaknuti i sljedeće novosti koje su stupile na snagu s 01. siječnjem 2005. godine:

- pojam poreznog obveznika se proširuje i na nasljednike za porezne obveze vezane uz naslijeđeni dohodak, te za dohodak iz naslijeđenih izvora,
- porez na dohodak se ne plaća na obiteljske mirovine te primitke učenika i studenata do propisanih iznosa,
- uvođenje obveze podnošenja godišnje porezne prijave za porezne obveznike koji ostvaruju dohodak od nesamostalnog rada kod dva ili više poslodavaca istovremeno,

dohodak od samostalne djelatnosti, te za rezidente koji ostvaruje dohodak iz inozemstva,

- proširenje kaznenih odredbi.

5.1.2. Izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak (NN 73/08, NN 80/10)

Zakonom o izmjeni Zakona o porezu na dohodak (NN 73/08), koji je stupio na snagu 01. srpnja 2008. godine, povećan je osnovni osobni odbitak za poreznog obveznika s 1.600,00 kuna na 1.800,00 kuna. Također, povećan je i osnovni osobni odbitak za umirovljenike koji od 01. srpnja 2008. godine iznosi najmanje 1.800,00 kuna, a najviše 3.200,00 kuna. Povećanje iznosa osnovnog osobnog odbitka rezultiralo je povećanjem mjesečnih iznosa osobnih odbitaka za uzdržavane članove uže obitelji i djecu te za djelomičnu i stopostotnu invalidnost.

S povećanjem osnovnog osobnog odbitka, došlo je i do proširenja poreznih razreda za primjenu stopa poreza na dohodak od 15%, 25% i 35%. Izmjene unutar poreznih razreda prikazane su u Tablici 8.

Tablica 8. Izmjene poreznih razreda 2008. godine

Porezna stopa	Porezni razredi	
	01.01.2005. – 30.06.2008.	Od 01.07.2008.
15%	0,00 – 3.200,00 kuna (do 2 x 1.600,00)	0,00 – 3.600,00 kuna (do 2 x 1.800,00)
25%	3.200,01 – 8.000,00 kuna (od 2 x 1.600,00 do 5 x 1.600,00)	3.600,01 – 9.000,00 kuna (od 2 x 1.800,00 do 5 x 1.800,00)
35%	8.000,01 – 22.400,00 kuna (od 5 x 1.600,00 do 14 x 1.600,00)	9.000,01 – 25.200,00 kuna (od 5 x 1.800,00 do 14 x 1.800,00)
45%	Iznad 22.400,00 kuna (od 14 x 1.600,00)	Iznad 25.200,00 kuna (od 14 x 1.800,00)

Izvor: izrada autora prema podacima Zakona o izmjeni Zakona o porezu na dohodak (NN 73/08)

Iz Tablice 8. može se iščitati povećanje gornjih granica poreznih osnovica unutar poreznih razreda za koje se utvrđuju stope od 15%, 25% i 35%, i to: s 3.200,00 kuna na 3.600,00 kuna u prvome poreznom razredu, s 8.000,00 kuna na 9.000,00 kuna u drugom poreznom razredu, te s 22.400,00 kuna na 25.200,00 kuna u trećem poreznom razredu. Porezna stopa od 45% se, od 01. srpnja 2008. godine, primjenjuje na iznose porezne osnovice koji premašuju iznos od 25.200,00 kuna.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 80/10) donesene su nove, dodatne izmjene u području oporezivanja dohotka koje su stupile na snagu 01. srpnja 2010. godine. Jedna od najbitnijih izmjena je ukidanje stopa poreza na dohodak od 15%, 35% i 45% i uvođenje novih poreznih stopa od 12% i 40%. U Tablici 9. dan je prikaz novih poreznih stopa i poreznih razreda koje se primjenjuju od 01. srpnja 2010. godine, kao i prethodno važećih poreznih stopa i poreznih razreda radi jasnijeg pregleda izmjena.

Tablica 9. Nove porezne stope i porezni razredi od 01. srpnja 2010. godine
01.07.2008. – 30.06.2010. Od 01.07.2010.

Porezne stope	Porezni razredi	Porezne stope	Porezni razredi
15%	0,00 – 3.600,00 kuna (do 2 x 1.800,00)	12%	0,00 – 3.600,00 kuna (do 2 x 1.800,00)
25%	3.600,01 – 9.000,00 kuna (od 2 x 1.800,00 do 5 x 1.800,00)	25%	3.600,01 – 10.800,00 kuna (od 2 x 1.800,00 do 6 x 1.800,00)
35%	9.000,01 – 25.200,00 kuna (od 5 x 1.800,00 do 14 x 1.800,00)	40%	Iznad 10.800,00 kuna (od 6 x 1.800,00)
45%	Iznad 25.200,00 kuna (od 14 x 1.800,00)	-	-

Izvor: izrada autora prema podacima Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 80/10)

Iz podataka prikazanih u Tablici 9. može se uvidjeti kako je došlo do smanjenja broja poreznih stopa i poreznih razreda, te smanjenja najniže i najviše stope poreza na dohodak. Od 01. srpnja 2010. godine primjenjuju se tri stope poreza na dohodak: 12%, 25% i 40%. Najniža stopa poreza na dohodak je smanjena s 15% na 12%, a primjenjuje se na porezne osnovice do 3.600,00 kuna na mjesečnoj razini. Stopa od 25% je zadržana, ali je povećan raspon porezne osnovice na koju se ona primjenjuje s razlike između dvostrukog i peterostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka na razliku između dvostrukog i šesterostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka. Najviša stopa poreza na dohodak je smanjena s 45% na 40%, a utvrđuje se na iznose porezne osnovice iznad 10.800,00 kuna.

Od 01. srpnja 2010. godine, u primjeni su i nove stope poreza na dohotke od: osiguranja, najamnine i zakupnine, izuzimanja imovine i korištenja usluga, kamata, dodjele ili opcijske kupnje vlastitih dionica, te povrata doprinosa. U Tablici 10. prikazane su porezne stope na spomenute dohotke prije i nakon izmjena koje su nastupile u srpnju 2010. godine.

Tablica 10. Porezne stope na određene dohotke prije i nakon stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 80/10)

Izvori dohotka	Porezne stope prije izmjena	Porezne stope nakon izmjena
Dohodak od osiguranja	15%	12%
Dohodak od najamnine i zakupnine	15%	12%
Dohodak od izuzimanja imovine i korištenja usluga	35%	40%
Dohodak od kamata	35%	40%
Dohodak po osnovi dodjele ili opcijske kupnje vlastitih dionica	15%	25%
Drugi dohodak po osnovi povrata doprinosa	45%	40%

Izvor: izrada autora prema Friganoviću (2010)

Podaci prikazani u Tablici 10. ukazuju na smanjenje stope poreza na dohodak od osiguranja i dohodak od najamnine i zakupnine s 15% na 12%, te smanjenje stope poreza na drugi dohodak po osnovi povrata doprinosa s 45% na 40%. Nasuprot tome, zabilježeno je povećanje poreznih stopa koje se primjenjuju na dohotke od kapitala, i to: s 35% na 40% za dohodak od izuzimanja imovine i korištenja usluga i dohodak od kamata, te s 15% na 25% za dohodak ostvaren dodjelom ili opcijskom kupnjom vlastitih dionica.

Pored spomenutih izmjena i novosti koje su stupile na snagu s 01. srpnjem 2010. godine, Friganović (2010) navodi i sljedeće:

- propisani su novi primici koji se ne smatraju dohotkom: potpore za opremu novorođenog djeteta, dodaci na mirovinu i potpore djeci u slučaju smrti roditelja isplaćene od strane jedinica lokalne i regionalne samouprave
- ukinute su olakšice za iznos troškova zdravstvenih usluga i stambenih potreba (troškova kupnje/gradnje prvog stambenog prostora ili održavanja postojećeg, te slobodno ugovorenih najamnina)
- porez na dohodak se ne plaća na: stipendije za visoko obrazovanje koje dodjeljuju zaklade, fondacije i slične institucije, te uplaćene premije za dobrovoljno mirovinsko osiguranje od strane poslodavca do 500,00 kuna mjesečno
- uplaćene premije dobrovoljnog mirovinskog osiguranja koje poslodavcu ili poreznom obvezniku koji ostvaruje dohodak od samostalne djelatnosti predstavljaju porezno priznati izdatak, smatraju se dohotkom od osiguranja

- povećava se prag nabavne vrijednosti stvari i prava za unos u popis dugotrajne imovine s 2.000,00 kuna na 3.500,00 kuna
- proširene su obveze sastavljanja godišnjeg obračuna poreza na dohodak od nesamostalnog rada za poslodavce.

5.1.3. Novosti u oporezivanju dohotka u 2011. i 2012. godini

U Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 114/11), koji je stupio na snagu u listopadu 2011. godine, navode se sljedeće novosti:

- primicima od povoljnijih kamata smatraju se razlike između ugovorene niže kamate i stope kamate od 3% godišnje (prije izmjene: 4%),
- uvodi se obveza isplaćivanja dividendi i udjela u dobiti po osnovi udjela u kapitalu na žiroračun, te vođenje evidencija o obračunanim i isplaćenim dividendama te udjelima u dobiti po svakom dioničaru, za isplatitelje.

Pet mjeseci nakon donošenja prethodno spomenutih izmjena, na snagu su stupile nove izmjene Zakona o porezu na dohodak. Najznačajnije izmjene koje je donio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 22/12) dogodile su se u području osobnih odbitaka, poreznih razreda, dohotka od kapitala, dohotka od samostalnih djelatnosti te primitaka od nesamostalnoga rada.

U području osobnih odbitaka, došlo je do povećanja iznosa:

- mjesečnog osnovnog osobnog odbitka s 1.800,00 kuna na 2.200,00 kuna,
- najvećeg iznosa osnovnog osobnog odbitka za umirovljenike s 3.200,00 kuna na 3.400,00 kuna,
- maksimalnog iznosa primitaka kojeg uzdržavani članovi uže obitelji i djeca mogu ostvariti na 11.000,00 kuna.

S povećanjem osnovnog osobnog odbitka, došlo je i do povećanja mjesečnih iznosa osobnih odbitaka za uzdržavane osobe i invalidnost, prikazanih u Tablici 11., te do promjena unutar poreznih razreda koje su prikazane u Tablici 12.

Tablica 11. Izmjene mjesečnih iznosa osobnih odbitaka od 01. ožujka 2012. godine

Osobni odbici	Od 01.07.2008. – 29.02.2012.		Od 01.03.2012.	
	Koeficijenti	Mjesečni iznos u kunama	Koeficijenti	Mjesečni iznos u kunama
Osnovni osobni odbitak	1,00	1.800,00	1,00	2.200,00
Za uzdržavanog člana uže obitelji	0,5	900,00	0,5	1.100,00
Prvo dijete	0,5	900,00	0,5	1.100,00
Drugo dijete	0,7	1.260,00	0,7	1.540,00
Treće dijete	1,0	1.800,00	1,0	2.200,00
Četvrto dijete	1,4	2.520,00	1,4	3.080,00
Peto dijete	1,9	3.420,00	1,9	4.180,00
Djelomična invalidnost	0,3	540,00	0,3	660,00
100%-tna invalidnost	1,0	1.800,00	1,0	2.200,00

Izvor: izrada autora prema podacima Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 22/12)

Na promjene unutar poreznih razreda su, osim izmjene osnovnog osobnog odbitka, utjecali i novi koeficijenti za izračun raspona poreznih osnovica na koje se primjenjuju stope od 12%, 25% i 40%. U Tablici 12. prikazani su novi i prethodno važeći rasponi poreznih razreda, radi boljeg uočavanja donesenih promjena.

Tablica 12. Novi porezni razredi od 01. ožujka 2012. godine

Porezne stope	01.07.2010. – 29.02.2012.	Od 01.03.2012.
	Porezni razredi	Porezni razredi
12%	0,00 – 3.600,00 kuna (do 2 x 1.800,00)	0,00 – 2.200,00 kuna (do 1 x 2.200,00)
25%	3.600,01 – 10.800,00 kuna (od 2 x 1.800,00 do 6 x 1.800,00)	2.200,01 – 8.800,00 kuna (od 1 x 2.200,00 do 4 x 2.200,00)
40%	Iznad 10.800,00 kuna (od 6 x 1.800,00)	Iznad 8.800,00 kuna (od 4 x 2.200,00)

Izvor: izrada autora prema podacima Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 22/12)

Na temelju podataka iz Tablice 12. moguće je uočiti kako je, zbog smanjenja koeficijenata za izračun raspona poreznih osnovica, došlo do smanjenja gornjih granica poreznih osnovica na koje se primjenjuju stope poreza na dohodak od 12% i 25%. Stopa poreza na dohodak od 12%

primjenjuje se na porezne osnovice do 2.200,00 kuna, odnosno do iznosa mjesečnog osnovnog osobnog odbitka. Stopa poreza na dohodak od 25% utvrđuje se za razliku porezne osnovice između jednostrukog i četverostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka, a na iznose iznad četverostrukog osnovnog osobnog odbitka, odnosno iznad 8.800,00 kuna, utvrđuje se stopa poreza na dohodak od 40%.

Prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 22/12), u dohodak od kapitala su ponovno uključeni primici od dividendi i udjela u dobiti po osnovi udjela u kapitalu čiji iznos premašuje 12.000,00 kuna godišnje, te su kao takvi podložni oporezivanju porezom na dohodak. Tim je Zakonom propisano da se dohotkom od kapitala ne smatraju primici ostvareni od radničkog dioničarstva, niti primici od dividendi i udjela u dobiti koji se koriste u svrhu uvećanja temeljnog kapitala. Na dohotke od dividendi i udjela u dobiti obračunava se stopa poreza na dohodak od 12%, pri čemu se ne priznaju osobni odbici.

S obzirom da su dohoci od dividendi i udjela u dobiti vraćeni u oporezive dohotke, ukinuto je obvezno vođenje evidencije o isplaćenim dividendama i udjelima u dobiti te dostavljanja Obrasca DU⁴ Poreznoj upravi od strane isplatitelja dividendi i udjela u dobiti.

Dohotkom od kapitala po osnovi izuzimanja imovine i korištenja usluga na teret dobiti smatra se i „razlika primitka koja nastaje u slučaju kada se tijekom poreznog razdoblja poreznom obvezniku, isplati predujam udjela u dobiti, a istekom tog poreznog razdoblja ostvarena dobit nije dostatna za pokriće takvog predujma“ (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak, NN 22/12). Predujam poreza na dohodak ostvaren po toj osnovi plaća se po odbitku po stopi poreza na dohodak od 40%, pri čemu se ne priznaju osobni odbici.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 22/12) donio je i izmjene vezane uz primitke od nesamostalnoga rada. Od 01. ožujka 2012. godine, u primitke od nesamostalnoga rada dodane su mirovine rezidenata ostvarene u inozemstvu, dok se dodaci na mirovinu koji pripadaju umirovljenicima za razdoblje do 2012. godine više ne smatraju primicima od nesamostalnoga rada.

⁴ Obrazac DU predstavlja izvješće o isplaćenim dividendama i udjelima u dobiti.

5.1.4. Izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak koje su stupile na snagu 2013. i 2014. godine

Prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 22/12), propisane su i izmjene vezane uz oporezivanje dohodaka od samostalnih djelatnosti koje su stupile na snagu s 01. siječnjem 2013. godine, a to su:

- novi uvjet za oporezivanje dohotka od djelatnosti poljoprivrede i šumarstva: obveznici poreza na dohodak su fizičke osobe koje obavljanjem tih djelatnosti ostvare godišnje primitke veće od 35% iznosa propisanog praga za ulazak u sustav plaćanja poreza na dodanu vrijednost ($230.000,00 \times 35\% = 80.500,00$ kuna),
- paušalno oporezivanje primitaka od obrta i s obrtom izjednačenih djelatnosti te samostalnih djelatnosti ostvarenih od strane fizičkih osoba koje nisu obveznici poreza na dodanu vrijednost, a čiji iznos ne prelazi 65% propisanog iznosa za ulazak u sustav plaćanja poreza na dodanu vrijednost na godišnjoj razini.

Krajem 2012. godine, Hrvatski je sabor donio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 144/12). Sukladno odredbama toga Zakona, s 01. siječnjem 2013. godine, nastupile su sljedeće novosti i dopune:

- u primitke koji se ne smatraju dohotkom dodane su „uplate sredstava u okviru programa mirovinske rente prema posebnim propisima [...] te novčane nagrade za osvojene medalje na paraolimpijskim igrama i olimpijskim igrama gluhih“ (Friganović, 2013:34)
- porez na dohodak se ne plaća na bespovratna sredstva isplaćena iz fondova Europske unije u svrhu obrazovanja i stručne izobrazbe
- primici ostvareni od otuđenja više od triju nekretnina ili imovinskih prava iste vrste unutar razdoblja od pet godina „prebačeni“ su u dohotke od imovine i imovinskih prava (iz dohotka od obrta i s obrtom izjednačenih djelatnosti), te se po toj osnovi oporezuju stopom poreza na dohodak od 25%
- utvrđeno je obvezno dostavljanje propisanog izvješća Poreznoj upravi od strane isplatitelja primitaka od imovinskih prava i isplatitelja dohotka od kapitala, ali i od strane poreznog obveznika koji ostvaruje te primitke
- vrši se usklađivanje zakonskih odredbi u svrhu uvođenja novog jedinstvenog obrasca kojim bi se obuhvatili podaci o isplaćenim primicima (o isplaćenom dohotku od osiguranja, isplaćenim plaćama i mirovinama, isplaćenim primicima od drugog dohotka, isplaćenim primicima od imovinskih prava, isplaćenom dohotku od kapitala,

te isplaćenim primicima koji se ne smatraju dohotkom i na koje se ne plaća porez na dohodak), i uplaćenom porezu na dohodak i prirezu na porez na dohodak

- propisuju su novčane kazne od 500,00 do 50.000,00 kuna pravnim i fizičkim osobama koje ne dostave podatke o isplaćenim primicima te uplaćenom porezu ili ih ne dostave u propisanom roku. (Friganović, 2013:35-36)

Na sjednici Hrvatskoga sabora 27. rujna 2013. godine, donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 125/13) kojim se uvode sljedeće novine u području oporezivanja dohotka:

- rezidenti koji ostvaruju primitke izravno iz inozemstva i plaćaju porez na dohodak u inozemstvu, nisu obvezni plaćati porez na dohodak u tuzemstvu, niti podnositi godišnju poreznu prijavu (radi izbjegavanja dvostrukog oporezivanja),
- rezidenti drugih država članica Europske unije i Europskog gospodarskog prostora koji ostvare dohodak u Republici Hrvatskoj, imaju jednako pravo korištenja osobnih odbitaka za uzdržavane osobe i za invalidnost kao i rezident Republike Hrvatske, ako se na temelju vjerodostojnih isprava utvrdi da im taj dohodak čini minimalno 90% ukupnog dohotka i da se isti ne smatra oporezivim dohotkom u državi čiji su rezidenti,
- diplomatska ili konzularna predstavništva, međunarodne organizacije, te organizacije koje imaju diplomatski imunitet u Republici Hrvatskoj mogu obračunavati i plaćati predujmove poreza na dohodak od nesamostalnog rada umjesto svojih zaposlenika,
- porezni obveznik koji je rezident Republike Hrvatske, a mirovinu ostvari u tuzemstvu, može na vlastiti zahtjev zatražiti plaćanje predujma poreza na dohodak mjesečno ili tromjesečno, ako taj predujam nije veći od 100,00 kuna mjesečno,
- Porezna uprava može na svojoj Internet stranici objavljivati popis poreznih obveznika, odnosno poslodavaca koji ne isplaćuju plaće svojim zaposlenicima, te popis poreznih obveznika koji ne prijave dohodak u propisanim rokovima.

Prelević (2013) navodi kako je člankom 8. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 125/13) provedena odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske kojom je ukinuta odredba Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 22/12) o retroaktivnom oporezivanju dohotka od dividendi i udjela u dobiti na temelju udjela u kapitalu. Sukladno tome, ako je odluka o isplati dividendi i udjela u dobiti donesena, ali ne i izvršena prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 125/13), primjenjuju se propisi koji su bili važeći na dan donošenja te odluke.

Posljednjim izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak donesenim 2013. godine, propisane su nove posebne olakšice u mjesečnom iznosu od:

1. 3.200,00 kuna za porezne obveznike koji imaju prebivalište ili uobičajeno boravište na područjima koja pripadaju I. skupini jedinica lokalne samouprave prema stupnju razvijenosti i na području Grada Vukovara,
2. 2.700,00 kuna za obveznike poreza na dohodak koji prebivaju i borave na područjima koja pripadaju II. skupini jedinica lokalne samouprave prema stupnju razvijenosti.

Navedene olakšice zamjenjuju dotadašnje posebne olakšice za područja posebne državne skrbi te brdsko-planinska područja, a porezni obveznici ih mogu koristiti prilikom podnošenja godišnje porezne prijave za 2014. godinu.

Sukladno odredbama Zakona (NN 148/13) kojima su propisane nove posebne olakšice, obveznici poreza na dohodak koji obavljaju samostalnu djelatnost na područjima I. skupine jedinica lokalne samouprave prema stupnju razvijenosti i na području Grada Vukovara se oslobađaju plaćanja poreza na dohodak, dok se poreznim obveznicima koji samostalnu djelatnost obavljaju na područjima II. skupine jedinica lokalne samouprave porezna obveza umanjuje za 50%, uz ispunjavanje propisanih uvjeta.

Pored prethodno navedenih izmjena vezanih uz posebne olakšice, bitno je spomenuti i sljedeće izmjene koje se primjenjuju od 01. siječnja 2014. godine:

- opcijska kupnja vlastitih dionica ili dodjela vlastitih dionica radnicima po povoljnijim uvjetima je ubrojena u primitke u naravi (umjesto u dohodak od kapitala),
- rezidenti Republike Hrvatske koji su zastupnici u Europskom parlamentu nisu obvezni plaćati predujam poreza na dohodak u tuzemstvu, ali moraju podnijeti godišnju poreznu prijavu,
- proširene su kaznene odredbe za neuplaćivanje predujmova poreza na dohodak.

5.1.5. Izmjene u području oporezivanja dohotka koje su nastupile u 2015. i 2016. godini

U studenome 2014. godine, Hrvatski sabor donio je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 143/14) koji stupa na snagu s 01. siječnjem 2015. godine. Ovim je Zakonom propisano nekoliko bitnih izmjena koje se odnose na osobne odbitke poreznog obveznika. Propisana su povećanja mjesečnog iznosa osnovnog osobnog odbitka s 2.200,00 kuna na 2.600,00 kuna, najvećeg mjesečnog iznosa osnovnog osobnog odbitka za

umirovljenike s 3.400,00 kuna na 3.800,00 kuna, te iznosa posebnih olakšica za potpomognuta područja i Grad Vukovar. Pored toga, od 01. siječnja 2015. godine se pojam uzdržavanih članova uže obitelji proširuje na: izvanbračne drugove, (neformalne) životne partnere i njihove roditelje, na bivše izvanbračne drugove i životne partnere.

S 01. siječnjem 2015. godine, dolazi do proširenja poreznog razreda na kojeg se primjenjuje stopa poreza na dohodak od 25%. Navedena izmjena je prikazana u Tablici 13.

Tablica 13. Proširenje poreznog razreda za primjenu stope od 25%

	01.03.2012. – 01.01.2015.	Od 01.01.2015.
Porezne stope	Porezni razredi	Porezni razredi
12%	0,00 – 2.200,00 kuna	0,00 – 2.200,00 kuna
25%	2.200,01 – 8.800,00 kuna	2.200,01 – 13.200,00 kuna
40%	Iznad 8.800,00 kuna	Iznad 13.200,00 kuna

Izvor: izrada autora prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 143/14)

U Tablici 13. prikazano je povećanje gornje granice poreznog razreda na kojeg se primjenjuje stopa poreza na dohodak od 25% s 8.800,00 kuna na 13.200,00 kuna. Na porezne osnovice veće od 13.200,00 kuna mjesečno, primjenjuje se stopa poreza na dohodak od 40%.

Do najznačajnijih izmjena je došlo u području utvrđivanja dohotka od kapitala. Od 01. siječnja 2015. godine se, pored oporezivanja primitaka od kamata po osnovi danih zajmova, uvodi oporezivanje primitaka od drugih vrsta kamata, poput: kamata na kunske i devizne štednje, kamata po vrijednosnim papirima, podjele prihoda investicijskog fonda u obliku kamata i dr. Na dohodak od kamata utvrđuje se stopa poreza na dohodak od 12%. Nadalje, propisane su odredbe kojima se uvodi oporezivanje dohotka od kapitalnih dobitaka, a koje stupaju na snagu 01. siječnja 2016. godine. Odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 143/14) definiran je dohodak od kapitalnih dobitaka kao razlika između tržišne vrijednosti financijskih instrumenata i strukturiranih proizvoda koji se otuđuju i njihove nabavne vrijednosti, te su utvrđeni primici od otuđenja financijske imovine. Na dohotke od kapitala utvrđenih po toj osnovi, obračunava se stopa poreza na dohodak od 12%, a predujam poreza na dohodak može obračunavati i uplaćivati sam porezni obveznik ili društva za upravljanje financijskom imovinom. (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak, NN 143/14)

Cipek i dr. (2014) navode i druge bitne izmjene i dopune koje stupaju na snagu s 01. siječnjem 2015. godine:

- uvođenje posebnog postupka utvrđivanja godišnjeg poreza na dohodak i prireza porezu kojim Porezna uprava preuzima obvezu podnošenja godišnje porezne prijave,
- uvođenje drugog dohotka koji se ostvaruje kao razlika između utvrđene vrijednosti stečene imovine i visine sredstava za stjecanje iste, na kojeg se primjenjuje stopa poreza na dohodak od 40%,
- uvođenje novog dohotka od imovine – dohotka od otuđenja posebnih vrsta imovine, odnosno prodaje otpada (izuzev povratne ambalaže i otpada prikupljenog u svrhu zaštite okoliša), koji je oporeziv stopom poreza na dohodak od 12%,
- porez na dohodak se ne plaća na stipendije isplaćene studentima na poslijediplomskim studijima,
- primici od kamata se smatraju primicima od samostalne djelatnosti ako su ostvareni transakcijama koje čine osnovnu djelatnost obveznika poreza na dohodak,
- skraćivanje razdoblja u kojem su porezni obveznici koji obavljaju samostalnu djelatnost dužni utvrđivati porez na dobit (s pet godina na tri godine),
- ukidanje olakšica za dividende i udjele u dobiti do 12.000,00 kuna godišnje.

Vlada Republike Hrvatske je 16. prosinca 2015. godine donijela Uredbu o izmjenama Zakona o porezu na dohodak (NN 136/15) kojom se propisuju izmjene svezi oporezivanja kapitalnih dobitaka. Sukladno Uredbi, brišu se odredbe Zakona o porezu na dohodak kojima je propisano da se kapitalni gubitak priznaje putem godišnjeg izvješća (Obrasca KD-G), te se propisuje utvrđivanje i plaćanje predujma poreza na dohodak od kapitalnih dobitaka do 31. siječnja tekuće godine za kapitalne dobitke umanjene za kapitalne gubitke ostvarene u prethodnoj godini.

5.2. Promjene u oporezivanju dohotka koje su nastupile u razdoblju od 2017. do 2019. godine

Prema Ministarstvu financija (2016), nakon provedene sveobuhvatne analize hrvatskoga poreznoga sustava 2016. godine, uočeni su značajni nedostaci koji negativno utječu na poreznu konkurentnost hrvatskoga poreznoga sustava, a koji se odnose na: visoko porezno opterećenje, popriličan broj poreznih olakšica i izuzeća upitne učinkovitosti, poreznu nestabilnost uzrokovanu učestalim izmjenama poreznih propisa, te visoku razinu administrativne opterećenosti koja smanjuje učinkovitost Porezne uprave.

U svrhu rješavanja navedenih manjkavosti dotadašnjeg poreznog sustava, izrađen je paket poreznih reformi kojima se nastoji uspostaviti jednostavan, stabilan i konkurentan porezni sustav uz porezno i administrativno rasterećenje.

U prvome krugu porezne reforme donesen je novi Zakon o porezu na dohodak (NN 115/16), koji je stupio na snagu 01. siječnja 2017. godine. Novi Zakon je donio brojne novosti u odnosu na prethodno važeći Zakon o porezu na dohodak, među kojima se posebno ističu sljedeće:

- novi sustav utvrđivanja dohotka kao godišnjeg i konačnog dohotka,
- izmjene osnovnog osobnog odbitka, uvođenje osnovice za izračun uvećanja osnovnog osobnog odbitka, te izmjene koeficijenata osobnih odbitaka,
- smanjenje broja poreznih stopa i izmjena poreznih razreda, te
- ukidanje i izmjene posebnih olakšica.

Novi sustav utvrđivanja i oporezivanja dohotka razlikuje dvije vrste dohotka: godišnji dohodak i konačni dohodak. Prema Zakonu o porezu na dohodak (NN 115/16), godišnji dohodak obuhvaća dohodak od nesamostalnog rada, dohodak od samostalne djelatnosti i drugi dohodak koji se ne smatra konačnim dohotkom, a utvrđuje se temeljem godišnje porezne prijave ili provedbom posebnog postupka utvrđivanja poreza na dohodak. Konačni dohodak obuhvaća pojedinačne iznose dohotka od imovine i imovinskih prava, dohotka od kapitala, dohotka od osiguranja, drugog dohotka koji se smatra konačnim, te paušalnog dohotka. Za konačne dohotke se ne može podnijeti godišnja porezna prijava, niti se može provesti poseban postupak za utvrđivanje dohotka. Prilikom utvrđivanja konačnoga dohotka, ne priznaju se osobni odbici. Da bi obveznik poreza na konačni dohodak mogao iskoristiti osobne odbitke, morao bi utvrđivati dohodak putem poslovnih knjiga, na način utvrđen za samostalnu djelatnost.

Temeljem navedenoga, izmijenjene su i odredbe kojima se propisuje obveza podnošenja godišnje porezne prijave te posebnog postupka utvrđivanja godišnjeg poreza na dohodak. Godišnju poreznu prijavu obvezni su podnijeti porezni obveznici koji ostvaruju dohodak od samostalne djelatnosti i dohotke koji se utvrđuju i oporezuju kao dohoci od samostalnih djelatnosti, te pomorci za ostvareni dohodak od nesamostalnog rada. Posebni postupak se primjenjuje za porezne obveznike koji ostvaruju dohodak od nesamostalnog rada i druge dohotke koji se ne smatraju konačnim, a njime se utvrđuje godišnji porez na dohodak i prirez porezu na dohodak. Porezni obveznici koji ne podnose godišnju poreznu prijavu jesu oni koji ostvaruju dohotke koji se ubrajaju u konačni dohodak.

Porezna reforma koja je na snagu stupila 01. siječnja 2017. godine donijela je značajne izmjene odredbi kojima se propisuju osobni odbici poreznih obveznika. Osnovni osobni odbitak za porezne obveznike je povećan s 2.600,00 kuna na 3.800,00 kuna i jedinstven je za sve obveznike poreza na godišnji dohodak (uključujući umirovljenike, porezne obveznike s područja I. i II. skupine jedinica lokalne samouprave prema stupnju razvijenosti, te na području Grada Vukovara). Nadalje, propisuje se novi način izračuna uvećanja osnovnog osobnog odbitka. Osobni odbici za uzdržavane članove uže obitelji, uzdržavanu djecu i osobni odbici za invalidnost, izračunavaju se primjenom nove osnovice za osobne odbitke u iznosu od 2.500,00 kuna i novih koeficijenata osobnih odbitaka. Također, važno je spomenuti i sljedeće novosti u vezi osobnog odbitka:

- priznavanje osnovnog osobnog odbitka poreznom obvezniku nerezidentu isključivo za mjesec u kojima je ostvarivao dohodak u tuzemstvu, te
- povećanje maksimalnog iznosa primitaka kojeg mogu ostvariti uzdržavane osobe poreznog obveznika, s 13.000,00 kuna na 15.000,00 kuna.

U Tablici 14. prikazane su prethodno spomenute izmjene vezane uz osobne odbitke koje na snagu stupaju s 01. siječnjem 2017. godine.

Tablica 14. Izmjene osobnih odbitaka koje donosi prvi krug porezne reforme

Osobni odbici	Do 31.12.2016.		Od 01.01.2017.	
	Koeficijenti	Mjesečni iznos u kunama	Koeficijenti	Mjesečni iznos u kunama
Osnovni osobni odbitak	1,0	2.600,00		3.800,00
Osnovica za utvrđivanje osobnih odbitaka	1,0	2.600,00	1,0	2.500,00
Za uzdržavanog člana uže obitelji	0,5	1.300,00	0,7	1.750,00
Prvo dijete	0,5	1.300,00	0,7	1.750,00
Drugo dijete	0,7	1.820,00	1,0	2.500,00
Treće dijete	1,0	2.600,00	1,4	3.500,00
Četvrto dijete	1,4	3.640,00	1,9	4.750,00
Peto dijete	1,9	4.940,00	2,5	6.250,00
Djelomična invalidnost	0,3	780,00	0,4	1.000,00
100%-tna invalidnost	1,0	2.600,00	1,5	3.750,00

Izvor: izrada autora prema Friganoviću (2016) i podacima Zakona o porezu na dohodak (NN

Iz Tablice 14. moguće je iščitati povećanje koeficijenata uvećanja osnovnog osobnog odbitka koji se, od 01. siječnja 2017. godine, primjenjuju na osnovicu za osobne odbitke u iznosu od 2.500,00 kuna. Koeficijenti osobnih odbitaka za uzdržavanog člana uže obitelji i prvo uzdržavano dijete su povećani s 0,5 na 0,7, koeficijent osobnog odbitka za djelomičnu invalidnost je povećan s 0,3 na 0,4, a koeficijent osobnog odbitka za stopostotnu invalidnost bilježi znatnije povećanje – s 1,0 na 1,5.

Među najznačajnijim izmjenama koje stupaju na snagu 01. siječnja 2017. godine, osobito se ističe smanjenje broja poreznih stopa koje se primjenjuju na godišnji dohodak – sa dotadašnje tri stope (12%, 25% i 40%), na dvije nove stope poreza na dohodak od 24% i 36%. U Tablici 15. dan je uvid u mjesečne i godišnje porezne osnovice na koje se primjenjuju nove porezne stope od 24% i 36%.

Tablica 15. Nove porezne stope i porezni razredi od 01. siječnja 2017. godine

Od 01.01.2017.

Porezne stope	Mjesečna porezna osnovica	Godišnja porezna osnovica
24%	0,00 – 17.500,00 kuna	0,00 – 210.000,00 kuna
36%	Iznad 17.500,00 kuna	Iznad 210.000,00 kuna

Izvor: izrada autora prema podacima Zakona o porezu na dohodak (NN 115/16)

Zakonom o porezu na dohodak (NN 115/16) utvrđena je primjena stope poreza na dohodak od 24% na mjesečne porezne osnovice u iznosu do 17.500,00 kuna (odnosno 210.000,00 kuna na godišnjoj razini), a na porezne osnovice koje premašuju taj iznos, utvrđuje se porezna stopa od 36%.

S obzirom da je uveden jedinstveni osnovni osobni odbitak u iznosu 3.800,00 kuna za sve porezne obveznike, ukinute su posebne olakšice za porezne obveznike koji imaju prebivalište i koji borave na područjima I. i II. skupine jedinica lokalne samouprave prema stupnju razvijenosti, i na području Grada Vukovara. Ukinuta je i posebna olakšica za porezne obveznike koji obavljaju samostalnu djelatnost na područjima lokalnih jedinica koje su svrstane u II. skupinu prema stupnju razvijenosti. Fizičke osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost na području Grada Vukovara su oslobođene plaćanja poreza na dohodak, dok se poreznim obveznicima koji obavljaju samostalnu djelatnost na području I. skupine umanjuje porezna obveza za 50%.

Pored izmjene poreznih stopa koje se primjenjuju na godišnji dohodak, došlo je i do izmjene poreznih stopa koje se utvrđuju za pojedine dohotke koji se smatraju konačnim dohotkom, a koje su prikazane u Tablici 16.

Tablica 16. Nove porezne stope na pojedine dohotke koji se smatraju konačnim dohotkom

Vrsta dohotka	Porezne stope do 2017. godine	Porezne stope od 01.01.2017.
Dohodak od imovine i imovinskih prava		
- dohodak od imovinskih prava		
- dohodak po osnovi otuđenja nekretnina i imovinskih prava	25%	24%
Dohodak od kapitala		
- dohodak po osnovi dodjele ili opcijske kupnje vlastitih dionica	25%	24%
- dohodak od izuzimanja imovine i korištenja usluga	40%	36%
Drugi dohodak koji se smatra konačnim		
- drugi dohodak po osnovi povrata doprinosa		
- drugi dohodak po osnovi razlike vrijednosti imovine i visine sredstava kojima je stečena	40%	36%

Izvor: izrada autora prema Friganoviću (2016)

Iz Tablice 16. može se iščitati smanjenje porezne stope koja se primjenjuje na dohodak od imovinskih prava, dohodak po osnovi otuđenja nekretnina i imovinskih prava, te dohodak od kapitala po osnovi dodjele ili opcijske kupnje vlastitih dionica, za jedan postotni bod u odnosu na prethodno važeću poreznu stopu. Značajnije smanjenje bilježi se kod porezne stope koja se utvrđuje na dohodak od izuzimanja imovine i korištenja usluga te na drugi dohodak koji se smatra konačnim, i to s 40% na 36%.

U Tablici 17. dan je uvid u druge bitne novosti vezane uz utvrđivanje i oporezivanje dohodaka koje su nastupile 01. siječnja 2017. godine.

Tablica 17. Pregled izmjena i dopuna od 01. siječnja 2017. godine

Dohodak od nesamostalnog rada

- primicima od nesamostalnog rada smatraju se i: plaće i druge isplate za rad obavljen za vrijeme radnog odnosa, neovisno o sadašnjem statusu poreznog obveznika, naknade članovima uprave i izvršnim direktorima
- primicima od nesamostalnog rada ne smatraju se plaće fizičkih osoba na stručnom osposobljavanju i određene zatezne kamate

Dohodak od samostalne djelatnosti

- u poslovne izdatke dodani su proizvodi s oznakom „nije za prodaju“ i reklamni predmeti iz asortimana poreznog obveznika
- 50% izdataka reprezentacije priznaje se kao porezno priznati izdatak

Drugi dohodak koji se ne smatra konačnim

- uvođenje plaćanja doprinosa na sve vrste drugog dohotka koji se ne smatraju konačnim

Dohodak od imovine i imovinskih prava

- ne plaća se porez na dohodak ostvaren od otuđenja nekretnina i imovinskih prava nakon dvije godine od nabave
- dohodak od imovine i imovinskih prava se utvrđuje ako je nekretnina stečena darovanjem i otuđena unutar dvije godine od njezina stjecanja
- gubici po osnovi otuđenja nekretnina i imovinskih prava se priznaju na osnovu podnesenog godišnjeg izvješća od strane poreznog obveznika, a ti se gubici mogu odbiti isključivo od dohotka ostvarenog po istoj osnovi, do visine porezne osnovice

Dohodak od kapitala

- otuđenjem financijske imovine se ne smatra zamjena udjela u kapitalu trgovačkog društva koji nisu prenosivi na tržištima kapitala
- dohotkom po osnovi kapitalnih dobitaka ne smatra se otuđenje financijske imovine nakon dvije godine od njezina stjecanja
- obvezu vođenja evidencije, utvrđivanja dohotka i poreza na dohodak od kapitala, te izvještavanja, mogu izvršavati i financijski posrednici ili Središnje klirinško depozitarno društvo d.d., u ime i za račun poreznog obveznika
- dohodak po osnovi dodjele ili opcijske kupnje vlastitih dionica se utvrđuje isključivo ako te dionice kotiraju na burzi

Inozemni dohodak

- uvodi se uračunavanje inozemnoga poreza na dohodak u tuzemni porez na dohodak

Paušalni dohodak

- mogućnost paušalnog oporezivanja proširena je na trgovce i ugostitelje (uz uvjet fiskalizacije računa)

Izvor: izrada autora prema Friganoviću (2016)

Ovim su Zakonom propisane i određene promjene koje na snagu stupaju 01. siječnja 2018. godine, a među njima su:

- utvrđivanje i priznavanje osobnih odbitaka i drugih podataka potrebnih za utvrđivanje prireza i poreza na dohodak od nesamostalnog rada isključivo na temelju porezne kartice,
- dostavljanje porezne kartice elektroničkim putem od strane Porezne uprave,
- sužavanje pojmova uzdržavane djece i uzdržavanih članova uže obitelji – uzdržavanom djecom se smatraju djeca koju uzdržavaju njihovi roditelji i skrbnici, te djeca nakon školovanja do prvog zaposlenja, dok se uzdržavanim članovima uže obitelji smatraju: bračni drug i roditelji poreznog obveznika, djeca nakon prvog zaposlenja, te punoljetne osobe kojima je porezni obveznik skrbnik.

Prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodanu vrijednost (NN 115/16), od 01. siječnja 2018. godine se propisuje novi uvećani iznos za obvezni ulazak u sustav plaćanja poreza na dodanu vrijednost u iznosu od 300.000,00 kuna, čime se automatski povećao i prag godišnjih primitaka za obrtnike „paušaliste“.

Od 01. siječnja 2019. godine započela je primjena trećeg kruga poreznog rasterećenja koji donosi sljedeće izmjene u oporezivanju dohotka:

- ukidanje oporezivanja dohotka od osiguranja
- uvođenje oporezivanja primitaka od dodjele ili opcijske kupnje vlastitih dionica po povoljnijim uvjetima kao dohotka od kapitala po stopi od 24%
- proširenje raspona porezne osnovice na kojeg se utvrđuje porezna stopa od 24% s 17.500,00 kuna na 30.000,00 kuna na mjesečnoj razini (za dohodak od nesamostalnog rada), odnosno s 210.000,00 kuna na 360.000,00 kuna na godišnjoj razini
- vraćanje mogućnosti korištenja uvećanja osnovnog osobnog odbitka za djecu koju uzdržavaju njihove maćehe i očusi, odnosno za maćehe i očuhe koje uzdržavaju njihova pastorčad
- umanjenje godišnjeg poreza na dohodak za 50% umirovljenicima i poreznim obveznicima koji imaju prebivalište na području Grada Vukovara i na područjima I. skupine jedinica lokalne samouprave prema stupnju razvijenosti
- uvođenje paušalnog poreza u iznosu od 150,00 kuna do 1.500,00 kuna po krevetu ili smještajnoj jedinici u kampu, ovisno o odluci jedinica lokalne samouprave

- uvođenje oporezivanja drugog dohotka po osnovi obavljanja povremenih sezonskih poslova stopom poreza od 12% itd. (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak, NN 106/18)

5.3. Analiza utjecaja reformi poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj na porezno opterećenje dohotka od nesamostalnog rada u razdoblju od 2005. do 2019. godine

Temeljem prethodno prikazanih promjena u oporezivanju dohotka koje su stupile na snagu u razdoblju od 2005. do 2019. godine, u ovome potpoglavlju se analizira učinak tih promjena na porezno opterećenje dohotka od nesamostalnog rada. Pri analizi, zasebno se razmatraju tendencije kretanja poreznog opterećenja i neto plaće kod tri skupine poreznih obveznika:

1. poreznih obveznika koji raspolažu nižim dohocima,
2. poreznih obveznika koji raspolažu dohocima u razini prosječnog dohotka po zaposlenome u pravnim osobama u Republici Hrvatskoj, te
3. poreznih obveznika koji raspolažu s većim razinama dohotka od nesamostalnog rada.

Analiziranjem spomenutih skupina poreznih obveznika, nastoji se utvrditi kod koje je skupine došlo do najznačajnijih promjena kada je u pitanju visina obračunanoga poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak. Drugim riječima, nastoji se utvrditi koja je skupina poreznih obveznika imala najveću korist od izmjena koje su provedene u promatranome razdoblju.

U Tablicama 18., 19. i 20. su, kroz primjere obračuna neto plaće triju poreznih obveznika, analizirani utjecaji izmjena osobnih odbitaka, poreznih stopa i poreznih razreda na porezno opterećenje poreznih obveznika iz različitih dohodovnih skupina. Kod sva tri porezna obveznika vrijede sljedeći podaci: (1) prebivaju na području Grada Osijeka čiji prirez iznosi 13%, (2) osiguranici su I. i II. stupa mirovinskog osiguranja, i (3) uzdržavaju jedno dijete.

U Tablici 18. je prikazan primjer obračuna plaće poreznog obveznika kojemu se u promatranome razdoblju obračunava fiksna mjesečna bruto plaća u iznosu 3.750,00 kuna⁵.

⁵Pri analizi utjecaja promjena na porezno opterećenje poreznih obveznika s nižim razinama dohodaka, odabran je iznos od 3.750,00 kuna koji predstavlja iznos minimalne bruto plaće koja je utvrđena za 2019. godinu.

Tablica 18. Obračun neto plaće poreznog obveznika koji u promatranom razdoblju ostvaruje

fiksnu mjesečnu bruto plaću u iznosu od 3.750,00 kuna

	01.01.2005.- 30.06.2008.	01.07.2008.- 30.6.2010.	01.07.2010.- 29.02.2012.	01.03.2012.- 31.12.2014	01.01.2015.- 31.12.2016.	01.01.2017.- 31.12.2019.
1. BRUTO PLAĆA	3.750,00 kn	3.750,00 kn	3.750,00 kn	3.750,00 kn	3.750,00 kn	3.750,00 kn
2. Doprinosi iz plaće:	750,00 kn	750,00 kn	750,00 kn	750,00 kn	750,00 kn	750,00 kn
a) MIO I. stup (15%)	562,50 kn	562,50 kn	562,50 kn	562,50 kn	562,50 kn	562,50 kn
b) MIO II. stup (5%)	187,50 kn	187,50 kn	187,50 kn	187,50 kn	187,50 kn	187,50 kn
3. DOHODAK	3.000,00 kn	3.000,00 kn	3.000,00 kn	3.000,00 kn	3.000,00 kn	3.000,00 kn
4. Osnovni osobni odbitak	1.600,00 kn	1.800,00 kn	1.800,00 kn	2.200,00 kn	2.600,00 kn	3.800,00 kn
5. Osobni odbitak za prvo dijete	800,00 kn	900,00 kn	900,00 kn	1.100,00 kn	1.300,00 kn	1.750,00 kn
6. POREZNA OSNOVICA	600,00 kn	300,00 kn	300,00 kn	0,00 kn	0,00 kn	0,00 kn
7. Porez: 15%; 12%	90,00 kn	45,00 kn	36,00 kn	-	-	-
8. Prirez (13%)	11,70 kn	5,85 kn	4,68 kn	-	-	-
9. UKUPNO POREZ I PRIREZ	101,70 kn	50,85 kn	40,68 kn	0,00 kn	0,00 kn	0,00 kn
10. NETO PLAĆA	2.898,30 kn	2.949,15 kn	2.959,32 kn	3.000,00 kn	3.000,00 kn	3.000,00 kn

Izvor: izrada autora

Na temelju podatka prikazanih u Tablici 18. može se uočiti tendencija smanjenja porezne obveze poreznog obveznika čija mjesečna bruto plaća iznosi 3.750,00 kuna u promatranome razdoblju. Povećanjem ukupnih osobnih odbitaka s 2.400,00 kuna na 2.700,00 kuna od 01. srpnja 2008. godine, došlo je do smanjenja porezne osnovice za 50%, a time i do smanjenja iznosa obračunanog poreza i prireza porezu na dohodak za 50% u odnosu na prethodno razdoblje. Sukladno tome, neto plaća poreznog obveznika se povećala s 2.898,30 kuna na 2.949,15 kuna (za 1,75%). Od 01. srpnja 2010. godine, uvedena je stopa od 12% na porezne osnovice do 3.600,00 kuna, što je rezultiralo dodatnim smanjenjem poreznog opterećenja za 20% te povećanjem neto plaće za 0,34% u odnosu na prethodno razdoblje. Sljedećim izmjenama Zakona o porezu na dohodak, koje su nastupile od 01. ožujka 2012. godine, osobni odbici su povećani na 2.200,00 kuna za poreznog obveznika, te na 1.100,00 kuna za uzdržavano dijete. Obzirom da iznos ukupnih osobnih odbitaka premašuje iznos porezne osnovice (porezna osnovica je jednaka nuli), neto plaća poreznog obveznika je jednaka iznosu dohotka. Iz toga proizlazi kako daljnje izmjene Zakona u području osobnih odbitaka i poreznih stopa nisu

utjecale na ovoga poreznog obveznika, te njegova neto plaća iznosi 3.000,00 kuna od 01. ožujka 2012. godine do kraja promatranog razdoblja.

U Tablici 19. dan je primjer obračuna neto plaće poreznog obveznika čija mjesečna bruto plaća iznosi 7.677,00 kuna⁶ u promatranom razdoblju.

Tablica 19. Obračun neto plaće poreznog obveznika čija je fiksna mjesečna bruto plaća iznosila 7.677,00 kuna u promatranom razdoblju

	01.01.2005.- 30.06.2008.	01.07.2008.- 30.6.2010.	01.07.2010.- 29.02.2012.	01.03.2012.- 31.12.2014.	01.01.2015.- 31.12.2016.	01.01.2017.- 31.12.2019.
1. BRUTO PLAĆA	7.677,00 kn	7.677,00 kn	7.677,00 kn	7.677,00 kn	7.677,00 kn	7.677,00 kn
2. Doprinosi iz plaće:	1.535,40 kn	1.535,40 kn	1.535,40 kn	1.535,40 kn	1.535,40 kn	1.535,40 kn
a) MIO I. stup (15%)	1.151,55 kn	1.151,55 kn	1.151,55 kn	1.151,55 kn	1.151,55 kn	1.151,55 kn
b) MIO II. stup (5%)	383,85 kn	383,85 kn	383,85 kn	383,85 kn	383,85 kn	383,85 kn
3. DOHODAK	6.141,60 kn	6.141,60 kn	6.141,60 kn	6.141,60 kn	6.141,60 kn	6.141,60 kn
4. Osnovni osobni odbitak	1.600,00 kn	1.800,00 kn	1.800,00 kn	2.200,00 kn	2.600,00 kn	3.800,00 kn
5. Osobni odbitak za prvo dijete	800,00 kn	900,00 kn	900,00 kn	1.100,00 kn	1.300,00 kn	1.750,00 kn
6. POREZNA OSNOVICA	3.741,60 kn	3.441,60 kn	3.441,60 kn	2.841,60 kn	2.241,60 kn	591,60 kn
7. Porez: 15%; 12%; 24%⁷	480,00 kn	516,24 kn	412,99 kn	264,00 kn	264,00 kn	141,98 kn
25%	135,40 kn	-	-	160,40 kn	10,40 kn	-
8. Prirez (13%)	80,00 kn	67,11 kn	53,69 kn	55,17 kn	35,67 kn	18,46 kn
9. UKUPNO POREZ I PRIREZ	695,40 kn	583,35 kn	466,68 kn	479,57 kn	310,07 kn	160,44 kn
10. NETO PLAĆA	5.446,20 kn	5.558,25 kn⁸	5.674,92 kn	5.662,03 kn	5.831,53 kn	5.981,16 kn

Izvor: izrada autora

⁶ Iznos od 7.677,00 kuna predstavlja prosječnu isplaćenu mjesečnu bruto plaću po zaposlenome u pravnim osobama u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2005. do 2019. godine.

⁷ Na raspone porezne osnovice prvoga poreznog razreda primjenjivale su se porezne stope od: 15% u razdoblju od 01. siječnja 2005. godine do 30. lipnja 2010. godine, 12% u razdoblju od 01. srpnja 2010. godine do 31. prosinca 2016. godine, te 24% od 01. siječnja 2017. godine.

⁸ Nakon što se krajem 2008. godine svjetska financijska kriza manifestirala u Republici Hrvatskoj, Hrvatski sabor je u srpnju 2009. godine donio Zakon o posebnom porezu na plaće, mirovine i druge primitke (NN 94/09) kojim se uvodi obveza plaćanja kriznog poreza u svrhu prikupljanja dodatnih javnih prihoda. Tim je Zakonom propisano obračunavanje kriznog poreza po stopi od 2% na iznose neto plaća od 3.000,00 do 6.000,00 kuna na mjesečnoj razini, te po stopi od 4% na iznose neto plaća iznad 6.000,00 kuna mjesečno. Sukladno tome, u razdoblju od 01. kolovoza 2009. godine do 30. lipnja 2010. godine, neto plaća se umanjuje za stopu kriznog poreza od 2%, te iznosi 5.447,08 kuna.

Na temelju podataka prikazanih u Tablici 19. moguće je uočiti smanjenje poreznog opterećenja dohotka u promatranom razdoblju, izuzev razdoblja od 01. ožujka 2012. godine do 31. prosinca 2014. godine u kojem se bilježi porast poreznog opterećenja. S povećanjem osobnih odbitaka od 01. srpnja 2008. godine, smanjila se porezna osnovica obveznika poreza na dohodak za 300,00 kuna u odnosu na prethodno razdoblje. Smanjenje porezne osnovice i proširenje poreznog razreda za primjenu stope poreza na dohodak od 15% s 3.200,00 kuna na 3.600,00 kuna, dovelo je do smanjenja ukupnog poreznog tereta za 16,11%, a time i do povećanja neto plaće za 2,06% u odnosu na razdoblje od 01. siječnja 2005. godine do 30. lipnja 2008. godine.

Sljedećim izmjenama Zakona o porezu na dohodak koje su stupile na snagu s 01. srpnjem 2010. godine, smanjena je najniža stopa poreza na dohodak na 12%, što je rezultiralo smanjenjem ukupnog iznosa poreza i prireza porezu na dohodak za 20%, te povećanjem neto plaće poreznog obveznika za 2,10% u odnosu na prethodno razdoblje. Od 01. ožujka 2012. godine povećan je mjesečni iznos osnovnog osobnog odbitka s 1.800,00 kuna na 2.200,00 kuna, a time i osobni odbitak za prvo dijete s 900,00 kuna na 1.100,00 kuna. Međutim, smanjenjem raspona porezne osnovice na koju se primjenjuje porezna stopa od 12% s 3.600,00 kuna na 2.200,00 kuna, došlo je do povećanja poreznog opterećenja zbog primjene porezne stope od 25% na preostali iznos porezne osnovice. Izmenama Zakona o porezu na dohodak koje su stupile na snagu 01. siječnja 2015. godine, propisano je povećanje osobnih odbitaka, što je utjecalo na smanjenje poreznog opterećenja dohotka za 35,34% i povećanja neto plaće za 3% u odnosu na prethodno razdoblje.

Donošenjem posljednjeg Zakona o porezu na dohodak, došlo je do značajnog povećanja osnovnog osobnog odbitka, s 2.600,00 kuna na 3.800,00 kuna, te osobnog odbitka za uzdržavano dijete s 1.300,00 kuna na 1.750,00 kuna. Povećanje osobnih odbitaka rezultiralo je smanjenjem porezne osnovice za 1.650,00 kuna u odnosu na prethodno razdoblje. Unatoč povećanju minimalne stope poreza na dohodak s 12% na 24%, iznos poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak se znatno smanjio u odnosu prethodno razdoblje, i to za 48,26%. Posljedično tome, neto plaća poreznog obveznika se povećala za 2,57%.

Uzevši u obzir sve navedeno, provedenim izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak, smanjeno je porezno opterećenje promatranoga obveznika s 695,40 kuna u 2005. godini na 160,44 kuna u 2019. godini, što u postotku iznosi ukupno smanjenje od 76,93%. Smanjenjem poreznog opterećenja, neto plaća ovoga poreznog obveznika je povećana za ukupno 9,82% u promatranom razdoblju (s 5.446,20 kuna u 2005. godini na 5.981,16 kuna u 2019. godini).

U Tablici 20. prikazan je obračun neto plaće poreznog obveznika koji raspolaže s većom razinom dohotka u odnosu na porezne obveznike iz prethodna dva primjera. U ovome primjeru, poreznom obvezniku se obračunava fiksna mjesečna bruto plaća u iznosu od 15.500,00 kuna.

Tablica 20. Obračun neto plaće poreznog obveznika čija je mjesečna bruto plaća iznosila 15.500,00 kuna u promatranom razdoblju

	01.01.2005.- 30.06.2008.	01.07.2008.- 30.6.2010.	01.07.2010.- 29.02.2012.	01.03.2012.- 31.12.2014.	01.01.2015.- 31.12.2016.	01.01.2017.- 31.12.2019.
1. BRUTO PLAĆA	15.500,00 kn	15.500,00 kn	15.500,00 kn	15.500,00 kn	15.500,00 kn	15.500,00 kn
2. Doprinosi iz plaće:	3.100,00 kn	3.100,00 kn	3.100,00 kn	3.100,00 kn	3.100,00 kn	3.100,00 kn
a) MIO I. stup (15%)	2.325,00 kn	2.325,00 kn	2.325,00 kn	2.325,00 kn	2.325,00 kn	2.325,00 kn
b) MIO II. stup (5%)	775,00 kn	775,00 kn	775,00 kn	775,00 kn	775,00 kn	775,00 kn
3. DOHODAK	12.400,00 kn	12.400,00 kn	12.400,00 kn	12.400,00 kn	12.400,00 kn	12.400,00 kn
4. Osnovni osobni odbitak	1.600,00 kn	1.800,00 kn	1.800,00 kn	2.200,00 kn	2.600,00 kn	3.800,00 kn
5. Osobni odbitak za prvo dijete	800,00 kn	900,00 kn	900,00 kn	1.100,00 kn	1.300,00 kn	1.750,00 kn
6. POREZNA OSNOVICA	10.000,00 kn	9.700,00 kn	9.700,00 kn	9.100,00 kn	8.500,00 kn	6.850,00 kn
7. Porez: 15%; 12%; 24%	480,00 kn	540,00 kn	432,00 kn	264,00 kn	264,00 kn	1.644,00 kn
25%; 36%⁹	1.200,00 kn	1.350,00 kn	1.525,00 kn	1.650,00 kn	1.575,00 kn	-
35%; 40%¹⁰	700,00 kn	245,00 kn	-	120,00 kn	-	-
8. Prirez (13%)	309,40 kn	277,55 kn	254,41 kn	264,42 kn	239,07 kn	213,72 kn
9. UKUPNO POREZ I PRIREZ	2.689,40 kn	2.412,55 kn	2.211,41 kn	2.298,42 kn	2.078,07 kn	1.857,72 kn
10. NETO PLAĆA	9.710,60 kn	9.987,45 kn¹¹	10.188,59 kn	10.101,58 kn	10.321,93 kn	10.542,28 kn

Izvor: izrada autora

⁹ Na raspon porezne osnovice drugoga poreznog razreda, primjenjivala se stopa od 25% od 01. siječnja 2005. godine do 31. prosinca 2016. godine, a od 01. siječnja 2017. godine primjenjivala se porezna stopa od 36%.

¹⁰ Na raspon porezne osnovice trećega poreznog razreda, primjenjivala se stopa poreza na dohodak od 35% od 01. siječnja 2005. godine od 30. lipnja 2010. godine, a od 01. srpnja 2010. sve do 31. prosinca 2016. godine se primjenjivala stopa od 40%.

¹¹ Od 01. srpnja 2010. godine ukida se krizni porez u visini od 2% na iznose mjesečnih neto plaća od 3.000,00 kuna do 6.000,00 kuna. Međutim, stopa kriznog poreza od 4%, koja se primjenjuje na mjesečne iznose neto plaća koji premašuju iznos od 6.000,00 kuna, ostaje u primjeni do 31. listopada 2010. godine. Sukladno tome, u razdoblju od 01. kolovoza 2009. godine do 31. listopada 2010. godine, neto plaća se umanjuje za stopu kriznog poreza od 4%, te iznosi 9.587,95 kuna.

Podaci prikazani u Tablici 20. ukazuju na smanjenje poreznog opterećenja dohotka u promatranom razdoblju, izuzevši razdoblje od 01. ožujka 2012. godine do 31. prosinca 2014. godine. Povećanjem osobnih odbitaka i proširenjem poreznih razreda od 01. srpnja 2008. godine, smanjila se porezna obveza za 10,29% u odnosu na prethodno razdoblje, što je u konačnici dovelo do povećanja neto plaće s 9.710,60 kuna na 9.987,45 kuna. Sljedećim izmjenama Zakona koje su stupile na snagu s 01. srpnjem 2010. godine, uvedene su stope od 12%, 25% i 40%. Proširenjem prva dva porezna razreda, te smanjenjem najniže stope s 15% na 12%, nastavlja se smanjenjem poreznog opterećenja dohotka, i to za 8,34% u odnosu na prethodno razdoblje.

Unatoč povećanjima osobnih odbitaka 01. ožujka 2012. godine, znatno smanjenje raspona poreznih osnovica za primjenu stopa od 12% i 25% dovelo je do povećanja porezne obveze. Stoga, izmjene poreznih razreda od 01. ožujka 2012. godine utjecale su na blago smanjenje neto plaće s 10.188,59 kuna na 10.101,58 kuna. U razdoblju od 01. siječnja 2015. godine do 31. prosinca 2016. godine, dodatnim uvećanjem osobnih odbitaka te proširenjem poreznog razreda za primjenu porezne stope od 25%, smanjilo se porezno opterećenje dohotka poreznog obveznika za 9,59%, dok se neto plaća povećala za 2,18% u odnosu na prethodno razdoblje.

Donošenjem novoga Zakona o porezu na dohodak (NN 115/16), osnovni odbitak se značajno povećao u odnosu na prethodno razdoblje – s 2.600,00 kuna na 3.800,00 kuna za poreznoga obveznika, te s 1.300,00 kuna na 1.750,00 kuna za uzdržavano dijete. S povećanjem osobnih odbitaka i uvođenjem nove minimalne stope poreza na dohodak od 24% koja se primjenjuje na širi raspon porezne obveznice (do 17.500,00 kuna), iznos poreza i prireza porezu na dohodak se dodatno smanjuje za 10,60%, što je rezultiralo povećanjem neto plaće za 2,13% u odnosu na prethodno razdoblje.

Izmjenama Zakona o porezu na dohodak se i u ovom slučaju pridonijelo smanjenju poreznog opterećenja poreznog obveznika. Poreznom obvezniku se, za isti iznos mjesečne bruto plaće, obračunavao 30,92% manji iznos ukupnog poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak u 2019. godini u odnosu na 2005. godinu. Na osnovu iste mjesečne bruto plaće u iznosu od 15.500,00 kuna, poreznom obvezniku je u 2019. godini obračunana neto plaća u iznosu od 10.542,28 kuna, koja je za 8,56% veća u odnosu na obračunanu neto plaću 2005. godine koja je iznosila 9.710,60 kuna.

6. Zaključak

Jedan od temeljnih ciljeva reformi poreza na dohodak, pored smanjenja poreznog opterećenja, je uspostava jednostavnijeg i stabilnijeg sustava oporezivanja dohotka. Međutim, razmatrajući ukupni broj izmjena Zakona o porezu na dohodak u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2005. godine do 2019. godine, može se zaključiti kako se dolazi do suprotnog učinka, odnosno do porezne nestabilnosti koja čini ovaj porezni sustav sve kompleksnijim.

U ovome diplomskom radu su postavljene dvije hipoteze. Glavna hipoteza diplomskog rada glasi: „porezne reforme su rezultirale smanjenjem poreznog opterećenja dohotka od nesamostalnog rada u promatranom razdoblju“. Uz glavnu hipotezu, postavljena je i pomoćna hipoteza rada koja glasi: „porezne reforme su, u pogledu poreznog rasterećenja, učinkovitije kod poreznih obveznika s većim dohocima“. Nakon provedene analize, može se zaključiti kako se navedene hipoteze rada ne odbacuju. U razdoblju od 01. siječnja 2005. godine do 29. veljače 2012. godine, porezne reforme su bile učinkovite u poreznom rasterećenju dohotka od nesamostalnoga rada. Povećanjem osobnih odbitaka i uvođenjem posebnih olakšica, te proširenjem poreznih razreda, smanjio se porezni teret kojeg snose porezni obveznici. Izmjenama Zakona koje su stupile na snagu 01. ožujka 2012. godine, dolazi do smanjenja raspona porezne osnovice za primjenu poreznih stopa od 12% i 25%, a time i do „prebacivanja“ poreznog tereta s poreznih obveznika s nižim dohocima na porezne obveznike koji ostvaruju veće razine dohotka. Od donošenja sljedećih izmjena koje su stupile na snagu 01. siječnja 2015. godine pa sve do kraja promatranog razdoblja, smanjenjem broja poreznih stopa te proširenjem poreznih razreda, nastoji se porezno rasteretiti tzv. srednji društveni sloj koji obuhvaća najveći dio obveznika poreza na dohodak. Smanjenjem poreznog opterećenja utječe se na povećanje neto plaće, što u konačnici pozitivno utječe na makroekonomska kretanja kroz rast osobne potrošnje. Na temelju izvršene analize, može se zaključiti kako su u promatranom razdoblju najveću korist od povećanja osobnih odbitaka imali porezni obveznici koji raspolazu s prosječnim i iznadprosječnim razinama dohodaka. To proizlazi iz činjenice da se kod poreznih obveznika s većim dohocima porezna osnovica smanjuje daljnjim povećanjem osobnih odbitaka, dok porezni obveznici s nižim razinama dohotka, čiji iznosi dohotka ne premašuju iznos ukupnih osobnih odbitaka, nemaju koristi od daljnjih uvećanja osobnih odbitaka jer je njihova porezna osnovica jednaka nuli.

Literatura

Knjige:

1. Jelčić, B. (2001). *Javne financije*. Zagreb: RRIF-plus
2. Jelčić, B. i Bejaković, P. (2012). *Razvoj i perspektive oporezivanja u Hrvatskoj*. Zagreb: HAZU

Časopisi:

1. Cipek, K. i dr. (2014). Nove izmjene u sustavu poreza na dohodak. *Računovodstvo i porezi u praksi*. 12/2014. str. 96-106.
2. Friganović, M. (2014). Godišnja prijava poreza na dohodak građana za 2013. *Računovodstvo i porezi u praksi*. 1/2014. str. 144-145.
3. Friganović, M. (2011). Izmijenjen Zakon o porezu na dohodak i određeni mirovinski zakona. *Računovodstvo i porezi u praksi*. 10/2011. str. 12.
4. Friganović, M. (2013). Izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak – primjena od 1.1.2013. *Računovodstvo i porezi u praksi*. 1/2013. str. 34-36.
5. Friganović, M. (2004). Novi Zakon o porezu na dohodak. *Računovodstvo i porezi u praksi*. 12/2004. str. 97-110.
6. Friganović, M. (2012). Novosti koje donose izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak – primjena od 01.03.2012. *Računovodstvo i porezi u praksi*. 3/2012. str. 25-34.
7. Friganović, M. (2016). Novosti koje donosi novi Zakon o porezu na dohodak. *Računovodstvo i porezi u praksi*. 12/2016. str. 37-53.
8. Friganović, M. (2010). Obračun plaća i ostale novosti u oporezivanju dohotka od 1.7.2010. *Računovodstvo i porezi u praksi*. 7/2010. str. 17-23.
9. Prelević, B. (2013). Oporezivanje dohotka iz dividende i udjela u dobiti za razdoblje 2005.-2011. *Računovodstvo i porezi u praksi*. 11/2013. str. 15.

Internet:

1. Bogojević, D. (2018). *Standardni elementi obračuna plaće u Republici Hrvatskoj i njihove promjene u razdoblju od 2003. do 2017. godine*, Završni rad. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:106395> [pristupljeno: 14.09.2020.]

2. Cipek, K. i Uljanić, I. (2012). *Izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak*. Dostupno na: <https://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2016/1/cipek-uljanic.pdf> [pristupljeno 14.09.2020.]
3. Financijski klub (2016). *Povijest poreza na dohodak*. Dostupno na: <http://finance.hr/povijest-poreza-na-dohodak-u-rh/>. [pristupljeno: 14.09.2020.]
4. Kesner-Škreb, M. (2004). *Porez na dohodak*, Financijska teorija i praksa, 28(1), str. 141-143. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/5755> [pristupljeno: 19.08.2020.]
5. Kurnoga, N., Šimurina, N. i Miloš, Ž. (2017). Analiza odnosa poreznih reformi i gospodarskog rasta Republike Hrvatske. *Ekonomija/Economics*. 24 (1). str. 23-45. Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/910036> [pristupljeno: 19.08.2020.]
6. Ministarstvo financija (2016). *Reforma poreznog sustava*. Dostupno na: [Slide 1 \(gov.hr\)](#) [pristupljeno: 10.02.2021.]
7. Porezna uprava (2020). *Drugi dohodak*. Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/pozivni_centar/Stranice/drugi-dohodak.aspx [pristupljeno: 10.02.2021.]
8. Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. *Revija za socijalnu politiku*. 19(1). str. 1-24. Dostupno na: <https://doi.org/10.3935/rsp.v19i1.1045> [pristupljeno 20.08.2020.]
9. Šimović, H. (2012). Tko u Hrvatskoj plaća porez na dohodak?. *Porezni vjesnik: službeno glasilo Porezne uprave Republike Hrvatske*. 21 (5). 69-75. Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/616843?rad=616843> [pristupljeno 20.08.2020.]
10. Šimović, H., i Deskar Škrbić, M. (2010). Efektivno opterećenje porezom na dohodak: ima li samostalna djelatnost povlašten status u sustavu poreza na dohodak?. *EFZG working paper series*. (04). str. 1-14. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/136967> [pristupljeno 20.08.2020.]
11. Šimović, H., i Deskar-Škrbić, M. (2015). Učinak promjena poreznih stopa na porezno opterećenje rada u Hrvatskoj. *EFZG working paper series*. (13). str. 1-17. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/148438> [pristupljeno 20.08.2020.]

Zakoni:

1. Narodne novine (2015). *Uredba o izmjenama Zakona o porezu na dohodak (NN 136/15)*. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_12_136_2554.html [pristupljeno: 09.02.2021.]

2. Narodne novine (2016). *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodanu vrijednost* (NN 115/16). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_12_115_2526.html [pristupljeno 10.02.2021.]
3. Narodne novine (2010). *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak* (NN 80/10). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_06_80_2276.html [pristupljeno: 03.02.2021.]
4. Narodne novine (2012). *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak* (NN 22/12). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_02_22_570.html [pristupljeno: 06.02.2021.]
5. Narodne novine (2012). *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak* (NN 144/12). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_12_144_3078.html [pristupljeno: 07.02.2021.]
6. Narodne novine (2013). *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak* (NN 125/13). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_10_125_2678.html [pristupljeno: 07.02.2021.]
7. Narodne novine (2013). *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak* (NN 148/13). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_12_148_3137.html [pristupljeno: 07.02.2021.]
8. Narodne novine (2014). *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak* (NN 143/14). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_12_143_2681.html [pristupljeno: 08.02.2021.]
9. Narodne novine (2018). *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak* (NN 106/2018). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_11_106_2062.html [pristupljeno: 10.02.2021.]
10. Narodne novine (2019). *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak* (NN 121/19). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_12_121_2385.html [pristupljeno: 10.02.2021.]
11. Narodne novine (2020). *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak* (NN 32/20). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_03_32_692.html [pristupljeno: 09.09.2020.]
12. Narodne novine (2020). *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak* (NN 138/20). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_12_138_2625.html [pristupljeno: 10.02.2021.]

13. Narodne novine (2011). *Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o porezu na dohodak (NN 114/11)*. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_10_114_2227.html [pristupljeno: 04.02.2021]
14. Narodne novine (2008). *Zakon o izmjeni Zakona o porezu na dohodak (NN 73/08)*. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_73_2421.html [pristupljeno 02.02.2021.]
15. Narodne novine (1990). *Zakon o neposrednim porezima (NN 19/90)*. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/1990_05_19_380.html [pristupljeno: 09.09.2020.]
16. Narodne novine (2004). *Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04)*. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2004_12_177_3066.html [pristupljeno: 01.02.2021.]
17. Narodne novine (2016). *Zakon o porezu na dohodak (NN 115/16)*. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_12_115_2525.html [pristupljeno: 09.09.2020.]
18. Narodne novine (2009). *Zakon o posebnom porezu na plaće, mirovine i druge primitke (NN 94/09)*. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_08_94_2357.html [pristupljeno: 03.02.2020.]
19. Zakon.hr (2021). *Zakon o porezu na dohodak*. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/85/Zakon-o-porezu-na-dohodak> [pristupljeno: 10.02.2020.]

Popis tablica

Tablica 1. Primici koji se smatraju dohotkom od kapitala	13
Tablica 2. Koeficijenti osobnih odbitaka i mjesečni iznosi osobnih odbitaka u kunama.....	15
Tablica 3. Godišnje stope poreza na dohodak po poreznim razredima	16
Tablica 4. Stope poreza na konačne dohotke.....	18
Tablica 5. Pregled koeficijenata i mjesečnih iznosa osobnih odbitaka prije i poslije donošenja Zakona o porezu na dohodak (NN 177/04)	22
Tablica 6. Prikaz poreznih razreda prije i nakon donošenja Zakona o porezu na dohodak (NN 177/04).....	23
Tablica 7. Izmjene i novosti vezane uz dohodak od samostalne djelatnosti, imovine i imovinskih prava te kapitala	25
Tablica 8. Izmjene poreznih razreda 2008. godine	26
Tablica 9. Nove porezne stope i porezni razredi od 01. srpnja 2010. godine	27
Tablica 10. Porezne stope na određene dohotke prije i nakon stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN 80/10).....	28
Tablica 11. Izmjene mjesečnih iznosa osobnih odbitaka od 01. ožujka 2012. godine.....	30
Tablica 12. Novi porezni razredi od 01. ožujka 2012. godine	30
Tablica 13. Proširenje poreznog razreda za primjenu stope od 25%	35
Tablica 14. Izmjene osobnih odbitaka koje donosi prvi krug porezne reforme.....	38
Tablica 15. Nove porezne stope i porezni razredi od 01. siječnja 2017. godine.....	39
Tablica 16. Nove porezne stope na pojedine dohotke koji se smatraju konačnim dohotkom ..	40
Tablica 17. Pregled izmjena i dopuna od 01. siječnja 2017. godine	41
Tablica 18. Obračun neto plaće poreznog obveznika koji u promatranom razdoblju ostvaruje fiksnu mjesečnu bruto plaću u iznosu od 3.750,00 kuna.....	44
Tablica 19. Obračun neto plaće poreznog obveznika čija je fiksna mjesečna bruto plaća iznosila 7.677,00 kuna u promatranom razdoblju	45
Tablica 20. Obračun neto plaće poreznog obveznika čija je mjesečna bruto plaća iznosila 15.500,00 kuna u promatranom razdoblju	47